

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2019–2022

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Linda Stehlíková

**Asistent pedagoga jako podpora v inkluzivním prostředí SŠ
u žáků s tělesným postižením**

Praha 2022

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Dušana Chrzová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR PART TIME STUDIES

2019–2022

BACHELOR THESIS

Linda Stehlíková

**Teaching assistant as support in an inclusive high school
environment for pupils with physical disabilities**

Prague 2022

The Bachelor Thesis Work Supervisor: PhDr. Dušana Chrzová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 19. 9. 2022

.....
Linda Stehlíková

Poděkování

Děkuji paní PhDr. Dušaně Chrzové, Ph.D. za připomínky, zkušenosti a dále za odborné rady a za poskytnuté informace, kterými přispěla k vypracování této bakalářské práce.

Anotace

Tato bakalářská práce se zaměřuje na podporu a začlenění žáků s tělesným postižením do běžné třídy střední školy.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaký postoj zaujímají rodiče dětí se zdravotním postižením a rodiče dětí bez zdravotního postižení k činnostem asistenta pedagoga. Dalším cílem je náhled do problematiky a možností integrace žáků s tělesným postižením na střední škole.

V teoretické části budou nejprve vysvětleny základní pojmy z oblasti speciální pedagogiky, jako je například defekt a handicap. Dále se bakalářská práce zabývá klasifikací tělesného postižení a rodinou s dítětem s postižením. V dalších kapitolách jsou vysvětleny termíny inkluze, integrace a jejich podmínky a legislativa. V závěru teoretické části je popsána pracovní náplň asistenta pedagoga.

V praktické části bakalářské práce budou uvedeny dotazníky, které jsou doplněny pozorováním individuálních vzdělávacích potřeb žáků s tělesným postižením v běžné třídě a v kolektivu střední školy. V obrázkové příloze budou uvedeny kompenzační pomůcky pro studium tělesně postižených žáků.

Klíčová slova

Asistent pedagoga, individuální vzdělávací plán, inkluze, integrace, školské poradenské zařízení, tělesné postižení

Annotation

This bachelor thesis focuses on the support and inclusion of students with disabilities in a regular high school class.

The aim of this bachelor thesis is to find out about the attitude of parents of children with disabilities and parents of children without disabilities towards the activities of a teacher's assistant. Another goal is an insight into the issues and possibilities of integration of pupils with physical disabilities in high school.

In the first theoretical part, the basic concepts of special pedagogy such as defect and handicap will be explained first. Consequently, the bachelor's thesis deals with the classification of physical disabilities and the family with a child with a disability. The following chapters explain the terms of inclusion, integration and their conditions, legislation and also provide an overview of school counseling facilities for the disabled pupils. At the end of the theoretical part, the job description of a teacher's assistant is described.

In the second practical part of the bachelor's thesis, questionnaires, will, which are supplemented by observations of the individual educational needs of pupils with physical disabilities in a regular class and the high school team. The pictorial appendix will present compensatory aids for the study of physically handicapped pupils.

Keywords

Inclusion, individual educational plan, integration, school counseling facility, physical disability, teacher's assistant

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 HISTORIE A VYMEZENÍ SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY	10
1.1 Pojmy speciální pedagogiky	11
1.2 Školská legislativa, péče o žáky se zdravotním postižením.....	13
1.3 Asistent pedagoga	14
2 CHARAKTERISTIKA ŽÁKŮ S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM	17
2.1 Doporučení pro práci se žákem s tělesným postižením	23
2.2 diagnózy žáků z prostředí střední školy v Praze, Kde byl částečně realizován výzkum	24
2.3 Problematika zaměstnávání TP a kariérní poradenství	27
PRAKTICKÁ ČÁST	32
3 KVANTITATIVNÍ ŠETŘENÍ	32
3.1 Cíl průzkumu.....	32
3.2 Stanovení hypotéz	32
3.2.1 Zkoumaný vzorek – charakteristika	32
4 POUŽITÉ METODY – DOTAZNÍK	34
4.1 shrnutí a Vyhodnocení dotazníku pro rodiče a rodinné příslušníky intaktních žáků	54
4.2 Shrnutí a vyhodnocení dotazníku pro rodiče a rodinné příslušníky žáků s tělesným postižením	55
4.3 Závěr výzkumu	56
5 UKÁZKA KOMPENZAČNÍCH POMŮCEK	57
ZÁVĚR	59

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	60
SEZNAM ZKRATEK	62
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	63
SEZNAM PŘÍLOH.....	66

ÚVOD

Tato bakalářská práce se zaměřuje na osoby s tělesným postižením a na možnosti jejich studia na střední škole. V dotazníkovém šetření je zkoumán především pohled rodičů a rodinných příslušníků intaktních i tělesně postižených žáků vzhledem k možnostem integrace ve škole i ve společnosti.

Zdraví je v životě tou nejdůležitější základní hodnotou. Tělesně postižení většinou nemohou svůj stav ovlivnit vůlí. Zdravotní postižení může být vrozené nebo získané, například vlivem nemoci, při porodu nebo po úrazu. Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na vzdělávání těchto osob na střední škole a na kariérové poradenství pro tělesně postižené jedince. Dále se bakalářská práce zaměřuje na popis tělesného postižení, na možnou rehabilitaci či na kompenzační pomůcky.

Hypotézou pro výzkumné šetření je, že rodiče nebo zákonní zástupci žáků s tělesným postižením projevují s nástupem integrace pozitivní změnu v chování společnosti a začleňování tělesně postižených do studia na střední škole je přínosné pro všechny zúčastněné.

TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE A VYMEZENÍ SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY

Pojem speciální pedagogika se u nás objevil dříve než devadesátých letech minulého století, jak by se snad někdo mohl domnívat. Poprvé byl použit před více než padesáti lety a historie toho, čím se obor speciální pedagogiky zabývá, je vlastně stará jako lidstvo samo. Speciální pedagogiku můžeme označit jako vědu poměrně velmi mladou, protože její odborné základy nejsou systematicky budovány zdaleka tak dlouho jako v některých jiných oborech, zejména v přírodních vědách. Definování a přesné vymezení oblasti zájmů speciální pedagogiky není úplně jednoduché, protože se jako mladá humanitní věda stále bouřlivě vyvíjí. Ve společnosti navíc nastaly na přelomu osmdesátých a devadesátých let minulého století výrazné společenské změny, které vývoj domácí speciální pedagogiky ovlivnily. Ovšem i v celosvětovém měřítku dochází v posledních letech k tomu, co nazýváme změnou paradigmatu v pohledu majoritní společnosti na člověka s handicapem. Z historického hlediska vlastně prožíváme období velmi dynamických proměn ve vztahu společnosti k znevýhodněným jedincům. J. Slowík, Speciální pedagogika. (2016, s. 11)

Za jednu z historicky nejvýznamnějších osobností oboru speciální pedagogiky u nás je považován profesor Miloš Sovák (1905–1989), původně lékař – specialista na otorinolaryngologii, zakladatel České logopedické společnosti a první vedoucí Katedry speciální pedagogiky na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Miloš Sovák ovlivnil vývoj speciální pedagogiky ve své době rozhodujícím způsobem nejen v oblasti teorie, ale i prakticky. Například prosadil bezplatné přidělování sluchadel pro osoby s vadami sluchu a možnost psaní levou rukou u levorukých žáků základních škol, nebo také připravoval asistenty pro vykonávání praktické logopedické péče. Vycházel z činnosti mnoha svých předchůdců a měl řadu spolupracovníků, kteří napomohli tomu, aby se jednotlivé speciálně pedagogické disciplíny profilovaly až do té podoby, ve které je známe dnes. Na přelomu 19. a 20. století lze nalézt zásadní východiska, kde se pedagogické myšlení zaměřuje na celistvou osobnost dítěte a jeho vztahy. V této době se objevuje nová disciplína s názvem penologie. Se speciální pedagogikou je také spojována osobnost Františka Čady (1865–1918), konkrétně

s oborem nazvaným pedopatologie. Nápravnou neboli léčebnou pedagogikou se zabývali Jan Mauer (1878–1937) a Josef Zeman (1867–1961). V té době se začala budovat síť speciálního školství, která byla v poválečném období do značné míry ovlivněna myšlením prosovětského systému. Stejný vliv přinesl do našich krajů také termín defektologie, ovšem navzdory všem pojmovým posunům se v 70. letech nakonec Sovák při definování rámce celého oboru přiklonil k termínu speciální pedagogika. Síť speciálních škol se přitom až do konce 80. let označovala poněkud komplikovaně jako „školy pro děti a mládež vyžadující zvláštní péči“. Název oboru speciální pedagogika nemá dodnes jednotnou mezinárodní podobu; v některých zemích bývá stále označována jako nápravná nebo léčebná pedagogika, příp. speciální výchova a vzdělávání (special education), jinde není tento obor ani systematicky uceleně strukturován (Slowík, 2016, s. 17–18).

1.1 Pojmy speciální pedagogiky

Mezi základní pojmy speciální pedagogiky můžeme zahrnout:

Defekt – ztráta, poškození v anatomické stavbě organismu, poškození funkce. Příčinou defektu bývá dědičnost, úrazy nebo onemocnění. Defekty dělíme podle závažnosti na lehké, středně závažné a těžké.

Defekty neboli vady se dělí podle charakteru na:

- Orgánové – příčinou je vývojová vada nebo úraz.
- Funkční – příčinou je porucha funkce orgánu nebo celého organismu bez poškození tkáně, například psychoneurózy, poruchy chování. Defekty lze také dělit podle jejich vzniku na defekt:
 - Vrozený nebo dědičný
 - Získaný během života.

Defektivita jedůsledek defektu, porucha celistvosti člověka, porucha vztahu k sobě samému, ke vzdělání, k výchově, k práci. Není závislá na závažnosti defektu. Má dynamický charakter. Vnější znaky defektivity popsal Jesenský v roce 1993. Jedná se o změny v učení a chování, změny v pracovních aktivitách, změny ve společenských

aktivitách, změny v zaměření osobnosti a motivaci, změny v potřebách a hodnotovém systému.

Handicap – pojem používaný ve více významech, obvykle ve významu nevýhody. Postižení je narušení psychické, anatomické nebo fyziologické struktury nebo funkce. Jedná se o vadu, chybění, ztrátu, nebo nedostatek v anatomické stavbě organismu nebo poruchu v jeho funkci. Postižení způsobuje i narušení osobnosti, a to může být v oblasti psychické, sociální, senzorické nebo somatické.

Adaptabilita – schopnost jedince přizpůsobit se.

Defétismus – podrobení se osudu z nedostatku sebevědomí (Vacířová, Trpišovská, Farková, 2010, s. 221).

Inkluze – zařazování jedinců s handicapem a s tělesným postižením (dále jen TP) do společnosti, například do běžné třídy. Inkluze je aktuálně považována za nejmodernější a nejvhodnější socio-kulturní model přístupu společnosti k lidem s postižením, znevýhodněním nebo s jinou významnou odlišností od majoritní populace (Slowík, 2022, s. 22).

Inkluzivní vzdělávání nebo inkluze je proces, jehož snahou je nastavení takového systému vzdělávání, který umožňuje všem dětem bez rozdílu plnit povinnou školní docházku, resp. navštěvovat školu, ideálně v místě jejich bydliště. Cílem inkluze je podporovat rovné šance dětí při vzdělávání. Světová zdravotnická organizace (World Health Organization, WHO) Mezinárodní klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů, 10. revize (MKN-10) na národní úrovni s účinností od 1. 1. 2020.

Stigma a stigmatizace

K sociální existenci člověka s postižením nebo jinou odlišností ve většinové společnosti se váže fenomén zvaný stigma. Ve smyslu udělení jakéhosi rozlišovacího znamení nebo dokonce „ocejchování“ člověka ze strany komunity a většinové populace se stigmatizace objevovala v lidské společnosti prakticky v každém historickém období a podle Goffmana (2003) je příčinou handicapu, tedy znevýhodnění člověka, nikoli jeho vada nebo postižení nebo případně jiná odlišnost, ale právě jeho společenská stigmatizace. Handicap tedy není příčinou stigmatu, ale naopak jeho důsledkem (stigma

handicap způsobuje nebo prohlubuje). Úroveň i forma stigmatizace závisí na typu odlišnosti konkrétního člověka (například na druhu a závažnosti postižení), na jeho vlastním přístupu k celé situaci (jeho sociálním chování, ale i ochotě přizpůsobit se a přijmout stigma, anebo se naopak vlastní stigmatizaci vzepřít), a samozřejmě také na sociokulturních, politických, demografických a dalších podmínkách konkrétní společnosti nebo komunity (Slowík, 2022, s.24–25).

Mezi pojmy speciálně pedagogických metod patří:

- Reeducace – postupy zaměřené na zlepšení výkonu poškozených funkcí.
- Kompenzace – postupy zaměřené na rozvoj nepoškozených funkcí, které budou nahrazovat vzniklý deficit.
- Rehabilitace – (znovu)uschopnění jedince z hlediska společenských vztahů.
- Socializace – obecně je celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specificky lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu a začleňuje se tak do společnosti. Realizuje se tzv. sociálním učením. Socializace je podmíněna sociabilitou (individuální schopnost socializace).
- Resocializace – proces opětného zařazení do společnosti u jedinců se získaným postižením v průběhu života.

1.2 Školská legislativa, péče o žáky se zdravotním postižením

Každá škola se při plánování a realizaci školního vzdělávacího programu (dále jen ŠVP) ŠVP musí řídit platnou školskou legislativou, tedy školským zákonem a prováděcími předpisy. Školský zákon je označen číslem 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v aktuálním znění.

Pro školy, které vytvářejí ŠVP, je podstatné, že požadavky stanovené na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami nalezneme v každém rámcovém vzdělávacím programu středního odborného vzdělávání (dále jen RVP). Problematika vzdělávání žáků se zdravotním postižením nebo znevýhodněním je v obecné rovině pojednána v RVP středního odborného vzdělávání společně pro všechny obory vzdělání v kapitole Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků mimořádně nadaných. Zpracování podpory žáků se speciálně vzdělávacími potřebami včetně žáků se zdravotním postižením do ŠVP je pro školy závazné. Kromě RVP se škola

při plánování a realizaci ŠVP musí řídit platnou školskou legislativou – školským zákonem (zejména §16) a prováděcími předpisy.

K základním předpisům patří především vyhlášky MŠMT:

- Vyhláška č. 27/2016 Sb. Tato vyhláška upravuje pravidla vzdělávání dětí, žáků a studentů (dále jen „žák“) se speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělávání žáků uvedených v § 16 odst. 9 zákona a vzdělávání žáků nadaných.
- Vyhláška 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Zákon 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).
- §16 školského zákona pojednává o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálně vzdělávacími potřebami – SVP (Kratochvílová a kol., 2012, s. 9).

1.3 Asistent pedagoga

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících (ve znění zákona č. 198/2012) a dále požadavky na odbornou kvalifikaci asistentů pedagoga uvádí zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících (ve znění zákona č. 198/2012):

Konkrétně § 20 se zabývá získáním odborné kvalifikace pro práci asistenta pedagoga.

Osoba, která chce pracovat jako asistent pedagoga, musí splňovat:

- Vysokoškolské vzdělání, získané akreditovaným studiem v oblasti pedagogických věd nebo jiným akreditovaným studiem. Například vzdělání v celoživotním programu uskutečňovaném vysokou školou zaměřenou na pedagogiku či studiem pedagogiky.
- Absolvování vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga na vysoké škole nebo v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.
- Vyšším odborným vzděláváním v programu vyšší odborné školy s pedagogickým zaměřením.
- Studiem přímo pro asistenty pedagoga – akreditovaný kurz.
- SŠ s maturitní zkouškou v oboru vzdělávání s pedagogickým zaměřením.

Zájemci o práci asistenta pedagoga, kteří mají ukončené alespoň středoškolské vzdělání, mohou kvalifikaci na pozici asistenta získat také prostřednictvím kurzu „studium pedagogiky“, který je v §3 vyhlášky v délce trvání nejméně 80 vyučovacích hodin. Studium je ukončeno závěrečnou prací a zkouškou před komisí. Absolvent následně získá osvědčení o kvalifikaci pro práci asistenta pedagoga.

Práce asistenta pedagoga

Vyhláška č. 27/2016 Sb. (o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných) v §5 k činnostem asistenta pedagoga uvádí, že:

- asistent pedagoga poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi (učiteli, vychovateli, speciálnímu pedagogovi apod.) při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (odstavec 1);
- asistent pedagoga pracuje podle potřeby s žáky třídy, oddělení nebo studijní skupiny podle pokynů učitele s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami nebo i s ostatními žáky třídy (odstavec 2).

Text vyhlášky také pojmenovává hlavní činnosti asistenta pedagoga. Po novelizaci (vyhláškou č. 416/2017 Sb.) platné od 1. ledna 2018 text odlišuje hlavní činnosti asistenta, který musí mít maturitu (odstavec 3), a činnosti asistenta, který mít maturitu nemusí (odstavec 4). Zároveň ale vyhláška říká, že asistent s maturitou může mít v náplni práce i činnosti, které vykonávají asistenti bez maturity (odstavec 5).

Činnosti asistenta pedagoga - asistent pedagoga, k jehož činnosti jsou stanoveny předpoklady v § 20 odst. 1 zákona o pedagogických pracovnících, zajišťuje zejména:

- přímou pedagogickou činnost při vzdělávání a výchově podle stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřenou na individuální podporu žáků a práce související s touto přímou pedagogickou činností;
- podporuje žáka v dosahování vzdělávacích cílů při výuce a při přípravě na výuku. Žáka vede k co největší samostatnosti;
- výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků a další činnosti spojené s nácvikem sociálních kompetencí.

Dále asistent pedagoga, k jehož činnosti jsou stanoveny předpoklady v § 20 odst. 2 zákona o pedagogických pracovnících, zajišťuje zejména: pomocné výchovné práce zaměřené na podporu pedagoga zvláště při práci se skupinou žáků se speciálními

vzdělávacími potřebami, pomáhá při organizačních činnostech žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, dále se jedná o pomoc při adaptaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na školní prostředí, při komunikaci s žáky i zákonnými zástupci a nezbytnou pomocí při sebeobsluze během vyučování a na školou pořádaných akcích.

Přímá a nepřímá činnost asistenta pedagoga

Poměr přímé a nepřímé pedagogické činnosti je určen podle Nařízení vlády č. 75/2005 Sb. o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků (ve znění novelizace Nařízením vlády č. 195/2019 Sb.) a je nutné jej rozlišit podle toho, zda je o asistenta pedagoga ve speciální škole nebo o asistenta pedagoga ve škole běžné.

Nařízení vlády stanovuje, že asistenti pedagoga by měli mít – při plném úvazku, tj. při 40 hodinách týdně – rozsah přímé pedagogické činnosti nastaven takto:

- Asistent pedagoga ve speciální škole nebo speciální třídě (tj. ve třídě nebo škole zřízované podle §16, odstavce 9 školského zákona): 36 hodin týdně.
- Asistent pedagoga v běžné škole nebo v běžné třídě (tedy nikoli ve třídě nebo škole zřízované podle §16, odstavce 9 školského zákona) v aktuálním znění 1. 1. 2021: 20 až 40 hodin týdně. V tomto případě je ale poměr přímé a nepřímé pedagogické činnosti většinou ještě limitován výší dotace na asistentův plat.
- Asistent pedagoga v běžné škole nebo v běžné třídě (tedy nikoli ve třídě nebo škole zřízované podle §16, odstavce 9 školského zákona), který nevykonává činnost jako podpůrné opatření – platí od září 2021: 36 hodin týdně.
- Asistent pedagoga v běžné škole nebo v běžné třídě (tedy nikoli ve třídě nebo škole zřízované podle §16, odstavce 9 školského zákona), který vykonává činnost jako podpůrné opatření – platí od září 2021, 32 až 36 hodin týdně.

Zbývající část úvazku by měla být nepřímá pedagogická činnost.

2 CHARAKTERISTIKA ŽÁKŮ S TĚLESNÝM POSTIŽENÍM

U žáků s tělesným postižením jsou možnosti integrace do školského systému individuálně rozdílné. Pro imobilního žáka je základní podmínkou pro studium architektonické uspořádání školní budovy, které žákovi zajistí bezbariérový přístup. Obecně platí, že žák s tělesným postižením může v teoretické rovině zvládnout všechny předměty. Žák s tělesným postižením zpravidla nebude lehce psát. Měl by brzy začít pracovat s využitím kompenzačních pomůcek pro psaní, především vhodných nástavců na psací náčiní, psát na stolním PC nebo notebooku. Pokud nemůže či nestačí psát, lze obsah nahrávat či psát na PC nebo kopírovat texty od spolužáků. Vhodné pro domácí přípravu je zasílání učebních materiálů a úkolů elektronickou poštou. Formy zkoušení musí odpovídat žakovým možnostem – pokud je výrazně postižena jemná motorika horních končetin, je vhodné preferovat ústní zkoušení, případně preferovat formu testovou.

Při všech činnostech je nutné zohledňovat zpomalené psychomotorické tempo žáka. Obtíže často činní geometrie, laboratorní cvičení, výtvarná výchova a tělesná výchova. V těchto oblastech bude záležet na individuálním přístupu učitele a na zvolené kompenzaci v daném předmětu, aby zůstala zachována potřebná kvalita. Z tělesné výchovy nelze žáka vylučovat, pokud to nedoporučí odborný lékař. Zvláštní přístup a úpravu podmínek vyžaduje organizace praktického vyučování, zvláště učební a odborné praxe a odborného výcviku.

Velice vhodná je kooperativní výuka, kdy si žáci ve výuce navzájem pomáhají. Při hodnocení a klasifikaci nelze považovat zohlednění tělesného postižení za nadržování. Klasifikace přihlízející k možnostem žáka, nutnost sledovat jeho individuální pokroky a neporovnávat jej s ostatními dětmi patří k podmínkám úspěšné integrace. Je zcela nevhodné nechat žáka pasivně sedět ve třídě, kde bude pouhým divákem, a odměňovat jej za to dobrými známkami.

Učitelé však musí vědět o zvýšené unavitelnosti žáků s tělesným postižením a respektovat ji. Dlouhodobě vynucená poloha je pro dítě s tělesným postižením velice

únavná. Proto se těmto žákům vypracovává IVP, kde mají například snížené výstupy v některých předmětech. (Kratochvílová a kol., 2012, s. 24–25).

Komunikace s lidmi s pohybovým a jiným tělesným postižením

Lidé s pohybovým nebo jiným tělesným postižením, resp. s dlouhodobým onemocněním či zdravotním oslabením, tvoří nejenom v rámci celé populace, ale také mezi osobami se zdravotním postižením poměrně velkou a různorodou skupinu. V dostupných zdrojích bývá jejich počet odhadován na 3–4 % celkové populace.

Tělesná postižení zaznamenáváme v široké škále různých podob vrozeného nebo získaného narušení tělesné konstituce a integrity. Jde například o chybějící končetiny nebo jejich části)vrozené vývojové vady, amputace (jako následky úrazů nebo závažných onemocnění atd.), rozštěpové vady (například rozštěpy rtu, čelisti, patra), deformity páteře nebo jiných částí těla. Nejčastěji se přitom setkáváme s pohybovými omezeními zapříčiněnými centrální nebo periferními obrnami. Mezi vrozené patří zejména dětská mozková obrna (DMO, cerebrální palsy) způsobená většinou poškozením mozku dítěte během porodu a projevující se například částečným ochrnutím (tzv. parézou).

V případech spastických forem tohoto postižení můžeme jako charakteristické příznaky sledovat potíže s koordinací pohybů vyvolané křečovitě staženým svalstvem. To mnohdy vede až ke zkroucení končetin nebo jejich částí a k omezení hrubé i jemné motoriky, které je patrné při chůzi i jiných činnostech.

U hypotonických forem DMO bývá naopak svalstvo ochablé a pohybové obtíže jsou vyvolány nízkým svalovým napětím; dyskinetické formy se projevují hlavně různými mimovolnými a nepotlačitelnými pohyby (Renotierová a Ludíková, 2006). Zejména nejtěžší formy DMO bývají kromě pohybového omezení často doprovázeny také mentálním postižením a dalšími přidruženými zdravotními problémy – například epilepsií, eventuálně smyslovými vadami (Kraus, 2005).

Především následky závažných úrazů (nejčastěji poranění páteře s přerušением páteřní míchy) mohou vést až k plným ochrnutím určitých částí těla (tzv. plegiím). Příčinou výrazných omezení v pohybu mohou být také některá chronická onemocnění (například revmatismus, progresivní svalová dystrofie, roztroušená skleróza), častou příčinou ochrnutí bývají i cévní mozkové příhody (CNP, tzv. mozkové mrtvice). Až k amputaci

končetin a dalším zdravotním komplikacím mohou vést mimo jiné vážná cévní nebo onkologická onemocnění. Narušení pohybových schopností a mobility bývá zpravidla kompenzováno nejrůznějšími pomůckami. Při chůzi slouží jako opora hole nebo berle, případně chodítka; paraplegie (úplné ochrnutí dolních končetin) a kvadruplegie (úplné ochrnutí všech čtyř končetin) pak znamenají upoutání člověka na ortopedický vozík. Důsledkem bývá částečná nebo úplná imobilita a podle rozsahu postižení (v případě paraplegie zůstávají horní končetiny nepostiženy a stávají se dominantními lokomočními orgány) samozřejmě i omezení motoriky. Chybějící části těla se nahrazují protézami (funkčními náhradami chybějících orgánů, případně jejich částí) nebo epitézami (kosmetickými náhradami). Jestliže při úrazu nebyl současně postižen mozek, není v těchto případech žádným způsobem postižen intelekt.

Jak vrozené vady, tak i následky později vzniklých postižení se mohou zřetelně odrazit také fyzicky jako deformace narušující vzhled člověka (malformace lebky, rozštěpy, nebo jiné abnormality především v orofaciální oblasti – tedy v oblasti úst a obličeje). Jelikož jsou na 1. pohled viditelné, vyvolávají i v případě, že nejsou spojeny s funkčním postižením, poměrně výrazný handicap. Poznávají totiž negativně obraz takového jedince v očích jeho okolí a způsobují mu problémy i v sebepojetí a sebehodnocení. Přestože dnešní plastická chirurgie je velmi vyspělá, rozhodně není všemocná. V některých případech je potom nezbytná také intenzivní psychologická a sociální intervence, která pomáhá sebepojetí posilovat. Ostatně jakékoliv tělesné postižení má vliv i na utváření osobnostní integrity člověka, která je závislá mimo jiné na vnímání vlastního těla jako integrální součásti lidské bytosti, skrze níž se člověk nejzřetelněji projevuje tzv. tělesněním (Hogenová, 2004).

Jestliže je tělesné postižení spojeno s poškozením některých mozkových funkcí nebo koordinace svalstva, často se projevuje i přímým narušením řečových schopností. Především u osob s DMO, ale také u pacientů po prodělaných cévních mozkových příhodách se setkáváme s dysartrií, tedy poruchou artikulace projevující se zejména výraznou neobratností ve výslovnosti, která může činit řeč velmi obtížně srozumitelnou. Tato porucha je způsobena obrnou nebo narušením koordinace artikulačního svalstva (jazyka, obličejových svalů, měkkého patra, hltanu a hrtanu), někdy bývá spojena i s poruchami polykání. Řeč je potom nekoordinovaná s namáhavou výslovností, povrchním a přerývaným dýcháním, které komplikuje správnou tvorbu hlasu – ten

pak může být drsný, přiškrcený, nepřirozeně tichý, nebo naopak hlasitý či kolísavý. Vzduch někdy uniká nosem a vyvolává huhňavost. Narušeno může být rovněž i tempo řeči, frázování a přízvuk. Možnosti nápravy závisí na příčinách, ale projevy dysartrie obvykle přetrvávají dlouhodobě a nelze je zcela odstranit.

Ještě závažnější omezení komunikace představuje afázie, tedy narušení či ztráta již rozvinuté schopnosti porozumění a produkce řeči, zpravidla v důsledku organického poškození (nejčastěji levé) mozkové hemisféry, například po cévní mozkové příhodě, po úrazu hlavy nebo při nádorech mozku. Někteří autoři upozorňují na závažnost afázie jako poruchy celkového využívání jazykového systému (language disorder), nikoli pouze jako poruchy řeči (speech disorder). V mnoha případech je totiž výrazně zasažena osobnost člověka, který nemůže vyjadřovat vlastní myšlenky a rozumět sdělením ostatních (Renotierová, Ludíková, 2006). Podle typu afázie může být narušena pouze schopnost rozumět řeči (impresivní, sensorická afázie), schopnost mluvit (expresivní, motorická afázie), nebo obě funkce současně (totální afázie). Možnosti a úspěšnost nápravy závisí samozřejmě na rozsahu poškození mozkových center, na věku, ale také na kvalitě a včasnosti logopedické péče, na úsilí a motivaci dotyčného jedince, na podpoře blízkého okolí a dalších faktorech (Slowík, 2016, s. 31–35).

Výše uvedené poruchy patří k nejzávažnějším, s jakými se můžeme v souvislosti s tělesným postižením setkat. Pro komunikaci s takto postiženými lidmi je dobré si osvojit základy komunikace, aby nedocházelo k nepříjemným a mnohdy trapným situacím. V dnešní době je možné si pomoci moderními technologiemi a kompenzačními pomůckami.

K člověku s tělesným postižením by se v komunikaci mělo přistupovat jako k partnerovi. Neměli bychom se nechat ovlivnit vzhledem, nejistotou a obavami. Velmi důležité je se při komunikaci zbavit počátečního ostychu nebo předsudků.

Zejména u osob se spastickými formami DMO nebo s jinými nápadnými odchylkami bychom si měli dát dobrý pozor, abychom automaticky nespojovali jejich vizáž, tělesné projevy a případné řečové obtíže s nižší úrovní inteligence. Obvyklé problémy s artikulací vyžadují při komunikaci čas a trpělivost; nemusíme se snažit za každou cenu rozhovor urychlit tím, že budeme takovému člověku napovídat správná slova a dokončovat za něj myšlenky. Pamatujme, že i on má vlastní a zcela osobitý arzenál

vyjadřování, a pokud si o pomoc neřekne nebo její potřeba není naprosto zřejmá, neměli bychom mu ji vnucovat. Naopak nutné je mimořádně pozorné naslouchání. Kromě špatné artikulace bývá důvodem obtížného porozumění sdělením takto hendikepovaného člověka rovněž jeho nevýrazná modulace řeči, takže není vždy jednoduché včas správně rozpoznat, zda právě vyslovil otázku nebo prosbu apod. Aktivní naslouchání současně prověřuje náš partnerský přístup v komunikaci a snadno se prozradí, že komunikačního partnera téměř nevnímáme.

Přístup k lidem s těžkým postižením nebo závažným onemocněním by rozhodně měl být citlivý a pokud možno empatický, nikdy však litující. To mnozí jedinci s tělesným handicapem pocítují jako velmi ponižující; nechtějí být totiž pouhým objektem soucitu okolí, ale rovnocennými partnery. Většina z nich se dávno úspěšně vyrovnala se svou situací a nevnímají svůj život jako tragicky zničený; naopak handicap je pro ně nezdárka výzvou k překonávání překážek, které ostatním v cestě nestojí. Stejně tak je zpravidla při kontaktu s člověkem s tělesným postižením „chodit kolem horké kaše“ a ze všech sil se snažit vyhnout tématu jeho postižení, ačkoli je všem jasné, že zda tato okolnost hraje roli a že nás spousta věcí s ní související samozřejmě zajímá. Nemusíme se bát zeptat na to, co život s takovým handicapem znamená, co s ním souvisí (projev zdravé zvědavosti není sám o sobě špatný a stejně je zjevný i beze slov). Ptejme se ovšem tak, abychom neurazili, a pouze tehdy, jestliže je dotčený na naše otázky ochoten a připraven odpovídat (ve chvíli, kdy ještě není vyrovnán s vlastním osudem, například krátce po úrazu, tomu tak nemusí být) (Slowík, 2016, s. 36–37).

Komunikace s imobilním člověkem na ortopedickém vozíku nebo s částečným pohybovým omezením

Při komunikaci bychom si měli uvědomit, že ne každý, kdo se nemůže pohybovat, má i narušenou komunikační schopnost. V případě, kdy se jedná o ochrnutí po úrazu, nebývají zasažena řečová centra v mozku ani mluvidla. Takovýto člověk je omezen tím, že vnímá své okolí jinak – z vozíku. Proto je toto potřeba brát v úvahu i při komunikaci. K člověku na vozíku se při komunikaci skloníme nebo se posadíme vedle něj, aby komunikace probíhala na partnerské úrovni (naše oči by měly být na stejné úrovni).



(ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ, nedat.)

Při chůzi, pokud je to možné, je dobré tlačit vozík jednou rukou, abychom mohli jít spíše vedle vozíku než za ním. Otáčení hlavy dozadu je pro vozičkáře nepříjemné. V případě, kdy člověku na vozičku chceme pomoci, je dobré se ho přímo zeptat. Málokdo ví, jak s imobilním člověkem správně manipulovat. Proto je dobré komunikovat a vše si nechat od dotyčného vysvětlit. Vyvarujeme se tak zbytečných pochybení a nedorozumění. Pokud je potřeba s imobilním člověkem manipulovat, například při lékařském vyšetření, je dobré mu vše předem vysvětlit a každý úkon nejprve popsat. Například: Nelekněte se, teď vás otočíme na bok atd. Pocit jistoty a bezpečí je u pohybových postižení často svázán s jejich podpůrnými kompenzačními pomůckami, které by takovýto člověk měl mít pořád na dosah (Slowík, 2016, s. 37–39).

DESATERO komunikace s pacienty s pohybovým postižením

Zdravotnický pracovník komunikuje při zjišťování anamnézy zásadně s pacientem s pohybovým postižením, a nikoliv s jeho případným doprovodem.

Při nezbytné manipulaci s pacientem (uložení na lůžko aj.) mu vysvětlíme, co konkrétně potřebujeme, a požádáme jej, aby nám říkal, jak máme postupovat. Většina pacientů přesně popíše způsob manipulace.

Dbáme, aby pacient s pohybovým postižením měl ve svém dosahu nezbytné kompenzační pomůcky. Tím zvyšujeme jeho jistotu a pocit soběstačnosti.

Pokud potřebujeme vykonat zdravotnický úkon (odběr krve, aplikace injekce apod.), požádáme pacienta, aby si sám – pokud je to možné – zvolil místo vpichu či jiného zákroku. Pacient obvyklé ví, které místo je nejvhodnější.

Zásadně dbáme na to, aby pacientovi s pohybovým postižením byly sanitním vozem současně dopravovány i nezbytné kompenzační pomůcky. Zajistíme, aby „vozičkář“ měl ve zdravotnickém zařízení k dispozici svůj vozík.

Při delším pobytu ve zdravotnickém zařízení zjistíme, které bariéry v pokoji a jeho okolí brání relativně samostatnému pohybu pacienta a snažíme se je odstranit.

Maximálně se snažíme, aby pacient nebyl trvale upoután na lůžko, pokud to není nutné.

Jen v nejkrajnějším případě používáme takové pomůcky jako je permanentní močový katetr apod. Je to velmi ponižující pro všechny pacienty.

Při podávání stravy se vždy informujeme, zda pacient je schopen se najíst, nakrájet si jídlo apod.

Zvláště při delších vyšetřeních dbáme na časový prostor na použití WC.

(DESATERO komunikace s pacienty s pohybovým postižením, 2010)

2.1 Doporučení pro práci se žákem s tělesným postižením

- Zajistit vhodné sezení imobilních žáků (vhodná polohovací či nastavitelná židle a pracovní stůl/lavice, invalidní vozík, relaxační míč, míčkový vak apod.).
- Využívat počítačové technologie.
- Vždy je nutné volit činnost odpovídající psychomotorickým možnostem žáka, přihlížet k jeho aktuálnímu zdravotnímu stavu a fyzicky ani psychicky jej nepřetěžovat.
- Dbát na snadnou a častější unavitelnost při vyučování, umožňovat průběžnou relaxaci.
- Pravidelně využívat skupinové práce se žákem.
- Používat individuální přístup při plnění všech úkolů ve všech předmětech.
- Tolerovat pracovní tempo žáka, poskytovat mu více míškový času při plnění úkolů i při ústním zkoušení.
- Při omezené motorice preferovat ústní nebo testové formy zkoušení, a to vždy podle možností žáka.
- Žáka je nutné více a častěji motivovat i kontrolovat při plnění úkolů (Kratochvílová a kol., 2012, s. 24–25).

2.2 diagnózy žáků z prostředí střední školy v Praze, Kde byl částečně realizován výzkum

Pro lepší pochopení této bakalářské práce a výzkumného problému zde budou uvedeny diagnózy žáků studujících na Obchodní akademii Praha, která se snaží umožnit studium i žákům s tělesným postižením, spolupracuje s SPC a disponuje asistenty pedagoga s dlouholetými zkušenostmi. Ve školním roce 21/22 jsou zde začleněni žáci s následujícími diagnózami:

První je žák 1. ročníku denního studia se souběžným postižením více vadami – tělesnou a zrakovou.

Jeho postižení se promítá do oblasti hrubé i jemné motoriky, koordinace, zrakové percepce a deficitu některých kognitivních funkcí. K pohybu například po schodech se potřebuje přidržovat zábradlí, jeho chůze je nestabilní, na delší vzdálenosti potřebuje ortopedický vozík. V rámci epidemiologické situace se žák zapojoval do běžné distanční výuky a v odpoledních hodinách mu s učivem pomáhala matka. Vyšetření z SPC potvrzuje nerovnoměrný vývoj rozumových schopností v důsledku organického postižení CNS.

Rozumové schopnosti má vyvinuty v rámci průměru. V neverbální oblasti je znát vliv negativních deficitů kognitivních funkcí, jako je narušená prostorová plošná orientace a představivost. Tyto deficity u žáka ovlivňují výkon hlavně v předmětu matematika. Pracovní tempo je pomalejší, psaní je namáhavé a pomalé, písmo zvětšené a špatně čitelné.

V rámci podpůrných opatření je u žáka vše realizováno dle doporučení školského poradenského zařízení. Z metod výuky je to především:

- Individuální přístup s podporou asistentky pedagoga po celou dobu výuky, asistentka zapisuje probíranou látku.
- Preferuje se ústní zkoušení před písemným.
- Žák má navýšení času na práci, testy jsou kratší či upravené na možnost kroužkování.
- Poskytování bezprostřední zpětné vazby.
- Snaha vést žáka k samostatnosti.

Žák se vzdělává dle školního ŠVP. V organizaci výuky je realizováno doporučené střídání činností (polohování, relaxace, chůze po chodbě). Jsou upravovány texty zvětšováním a oddělováním jednotlivých pasáží, je chválen a oceňován jeho pracovní přístup ke školním povinnostem.

V rámci speciálně pedagogické péče je realizováno doučování a znovu vysvětlování probíraného učiva.

Asistentka pedagoga žákovi pomáhá v komunikaci s učiteli, účastní se školních akcí konaných mimo budovu školy.

Žák je v péči odborníků a rodina zajišťuje ucelenou rehabilitaci. Ve volném čase je žák iniciativní, poslouchá audioknihy. Má v oblibě vědomostní televizní soutěže a pořady. Dochází na soukromé hodiny jógy a chodí plavat do vyhřívaného bazénu.

Dalším je žák 1. ročníku denního studia se souběžným postižením více vadami – těžkým tělesným postižením se zasažením jemné i hrubé motoriky včetně motoriky mluvidel a sluchovou vadou kompenzovanou sluchadly. Závažná je i porucha řeči a dorozumívacích schopností. Tento žák se pohybuje na mechanickém vozíku, kratší vzdálenosti zvládne samostatně. Žák navíc pochází z jazykově odlišného prostředí.

Jeho silnými stránkami jsou abstraktní logické myšlení, početní dovednosti. Pro své vyjádření potřebuje více času, oporu v psaném textu a dopomoc v orientaci v textu. Verbální oblast je negativně ovlivněna nedostatečnou slovní zásobou. Převažujícím stupněm podpůrného opatření je stupeň 5.

V rámci metod výuky je potřeba především:

- Pomalé pracovní tempo, zohledňovat motorické obtíže.
- Nestresovat časovými limity a nevyžadovat činnosti na manuální zručnost.
- Ověřovat porozumění, upravovat pracovní listy pro domácí přípravu.
- Aktivně rozvíjet slovní zásobu ve všech předmětech.
- Umožnit relaxaci.
- Preferovat individuální formy zkoušení, zajistit porozumění ve spolupráci s druhou osobou.
- Podpora asistentem pedagoga v plné míře.

Výuku je třeba přizpůsobovat aktuálnímu zdravotnímu stavu žáka, umožnit uvolnění žáka z nepovinných předmětů a tento čas využít pro případnou relaxaci a speciálně pedagogickou přípravu. Nutné je respektovat zvýšenou unavitelnost a výkyvy ve výkonu.

Asistentka pedagoga dopomáhá u tohoto žáka především v oblasti komunikace, v oblasti sebeobsluhy, pomáhá s přípravou pomůcek a v průběhu vyučovacích hodin. Podle pokynů vyučujících připravuje výukové materiály. Pomáhá také přípravou textu zvýrazněním, orientací, strukturováním zápisků, podporuje a pomáhá rozvíjet slovní zásobu a podporuje vyjádření.

Dalším je žák 2. ročníku denního studia se závažným neuromuskulárním onemocněním na genetickém podkladě. Onemocnění žáka se projevuje především svalovou slabostí, hypotonií a skoliózou. Žák prodělal několik operací, pravidelně jezdí do lázní. Pohybuje se na elektrickém vozíku, doma má zvedák.

Potřebuje asistenci u všech denních úkonů, nepíše rukou – pouze na PC, pracuje s klávesnicí i myší. Ve škole mu zajišťuje pomoc asistent pedagoga. V rámci distanční výuky mu posílal zápisky z učiva z jednotlivých předmětů. Jeho školní výsledky jsou velmi dobré, škola a kolektiv intaktních studentů ho velmi baví. V Praze je tento žák ubytován v Domově mládeže TAP, ze kterého ho vyzvedává a dopravuje do školy asistent pedagoga a zpět se dopravuje sám s handicap transportem.

V rámci metod výuky se uplatňuje především:

- Respektování aktuálního zdravotního stavu a snaha o předcházení zvýšené zátěži.
- Motivování k výkonu s dopomocí asistenta pedagoga.
- Upřednostňování ústní formy zkoušení před písemným.
- Oceňování veškeré snahy a úsilí.
- Poskytování pozitivní zpětné vazby.
- Podpora k samostatnosti a soběstačnosti.

Při organizaci výuky se využívá citlivě zvolená metodika práce s ohledem na unavitelnost žáka, pomoc AP, kopírování a zapisování zápisků z vyučovacích hodin, pomáhání v orientaci v textu, natočení učebnice. Dále je to podpora žáka v začleňování

do vrstevnických vztahů, zajištění účasti na školních akcích (exkurzích, školních výletech).

V rámci speciálně pedagogická péče jsou u tohoto žáka rozvíjeny řečové schopnosti, zraková stimulace, nácvik psaní na počítači a ukotvování probraného učiva.

2.3 Problematika zaměstnávání TP a kariérní poradenství

Kariérové poradenství může mít různou formu, která podpoří mladého člověka. Pokud se jedná o osobu s tělesným postižením, je kariérní poradenství určité na místě.

V případě škol se jedná především o žáky. Každý člověk je jiný a má jiné předpoklady, nadání, temperament, a především každý má své určité životní podmínky, zkušenosti i hodnoty. Velkou roli zde hraje podpora rodiny a přátel.

Vzhledem k tomu, že podle údajů Evropského statistického úřadu strávíme v práci 1936 hodin ročně, tak jistě se zaměstnání, ve kterém je možné naplno uplatnit potenciál jedince, projeví jak v pracovním, tak i v osobním životě. Lidé se v profesním světě neobejdou bez schopností a dovedností, musí umět reagovat na aktuální stále se zrychlující nároky společnosti.

Slovy kariérového poradce Johna Krumboltze „*propojit v dnešní době člověka s konkrétním povoláním je jako trefit motýla bumerangem*“. Musíme počítat s tím, že se současná mladá generace připravuje na povolání, z nichž mnohá ještě neexistují, a že svoji práci několikrát za život (možná i radikálně) změní. Otázky jako „Čím chceš být, až vyrosteš?“ tak přestávají být užitečné.

Kariéru bychom měli mít ukotvenou na dvou pilířích:

- expertiza každého člověka,
- kariérový management.

Obojí lze zjistit tak, že naučíte žáky pokládat si tento typ otázek:

- Mám na něco talent?
- Jde mi nějaká činnost snadno?
- Co bych dokázal/a naučit ostatní?
- Když mám možnost pracovat ve skupině, které činnosti upřednostňuji?

- očem si rád/a čtu nebo povídám?
- Na jaké filmy (videa) se rád/a dívám?
- Co mám společného se svými kamarády?
- V čem se od svých kamarádů liším? Atd.

Na tyto otázky může žák odpovídat sám nebo zjišťovat názory od svých spolužáků či rodinných příslušníků. Zajímavá aktivita pro výuku pak může být tyto odpovědi porovnat a pokusit se z nich vytipovat důležité informace pro budoucí kariérní dráhu (např.: Na čem mohu postavit svůj budoucí úspěch v práci? Co mi pomůže dosáhnout cílů? apod.).

Pátráme-li po expertize žáka či studenta, je doporučeno si všímat nejen školních výsledků, ale i volnočasových aktivit (jakému koníčku se dítě věnuje, co ho baví) nebo rodinných aktivit (možná dítě pomáhá s mladším sourozencem, pečuje o domácí zvířata, organizuje rodinné oslavy apod.). Je dobré si všímat, kdy dítě samo vyvíjí iniciativu, co dělá, když má možnost volby, co se mu (ve škole či mimo školu) podařilo, kdy šlo něco lépe než obvykle atd.

Teoretické hypotézy (typu „Myslím, že by mne bavilo...“) přitom nabízejí jen limitované možnosti. Proto je velmi vhodné umožnit mladým lidem co nejvíce zážitků a praktických zkušeností, na základě kterých se mohou zodpovědněji rozhodovat o své další profesní cestě. Ať se jedná o úklid kolem školy, praxi, či aktivní zapojení do školního projektu, vždy doporučujeme zážitek reflektovat. K zamyšlení pomohou odpovědi na následující otázky: Co mne na aktivitě bavilo nejvíce? Proč? Čím jsem přispěl/a k výsledku? Co mne překvapilo? Jak jsem tuto situaci vyřešil/a? Co bych si příště přála jinak? Proč? Co bych si chtěl/a vyzkoušet příště? O čem se chci ještě dovědět? Atd.

Pro názornost je zde uveden příklad 1

Když ke mně přišel Matěj poprvé, bylo mu 17 let, a právě studoval druhým rokem na pražském gymnáziu. Patřil víceméně k průměrným studentům, studoval s minimálním úsilím (tj. jen to, co je nutné), žádný z předmětů jej výrazně nebavil. Když jsem se ptala na školu, říkal, že je to nuda, nejvíc ho bavila asi chemie. Ve volných chvílích hrál počítačové hry.

Na otázku, co by chtěl dělat, řekl, že buď medicínu, nebo řemeslo. Ukázalo se, že medicínu proto, že maminka je lékařka a on získal pocit, že se tak dají celkem snadno vydělat peníze. Tatínek byl strojař, ale doma často opakoval, že „řemeslo má zlaté dno“, a tak Matěj usoudil, že to by asi bylo to správné.

Když jsem se ho ptala, co si představí pod pojmem „řemeslo“, řekl: „Keramika, a to je ale strašná nuda, to bych dělat nechtěl...“

Díky rozhovoru jsme společně trochu konkretizovali kritéria „spokojené práce“ a hodně se objevovalo téma potřeby „být užitečný“. Stále však byly představy Matěje na hony vzdálené realitě.

Dala jsem tedy Matějovi „domácí úkol“. Společně jsme připravili otázky k interview pro maminku (co je to být lékařem). Dále měl zjistit co největší počet profesí, které řadíme mezi řemesla. Část tohoto úkolu se Matěj rozhodl využít jako referát do školy, který by stejně musel udělat.

Po nějaké době jsme se konečně mohli bavit o konkrétních zážitcích. Matěj si popovídal s maminkou, strávil půl dne v nemocnici a přehodnotil názor na snadnost vydělaných peněz. Rozšířil si obzor o řemeslech, dokonce se byl podívat v dílně u truhláře, ale zdálo se mu, že by ho to dlouhodobě neuspokojovalo. Naopak ho ale velmi nadchla příprava referátu pro spolužáky. Ukázalo se, že výuka nemusí být nuda a že on na tom nese velký podíl. Práce s lidmi pro něj splňovala kritérium „být užitečný“ a začal zvažovat studium pedagogické fakulty. Aby si svoji představu ještě konkretizoval, rozhodl se začít pracovat jako dobrovolník v neziskové organizaci jako mentor pro děti ze znevýhodněných rodin.

Druhým pilířem přípravy na budoucí kariéru je tzv. kariérový management. Cílem je naučit žáky a studenty, aby byli v budoucnu schopni si sami řídit svoji vlastní profesní a vzdělávací dráhu. Nutnost kariérního managementu vyplývá z charakteru světa práce 21. století, jeho dynamiky a obtížné předvídatelnosti. Aby toto člověk v dospělosti dokázal, je důležité již od dětství rozvíjet tzv. kariérové dovednosti (career management skills). Svým způsobem jde vlastně o „pracovní gramotnost“, tj. dovednost využít veškeré znalosti i odborné dovednosti v praxi – se vším pozitivním i negativním, co současný trh práce přináší (Pýchová a kol., 2020).

Při rozvíjení kariérního managementu u žáků je dobré myslet podle autorů knihy *Understanding Careers* (Inkson, Dries, Arnold) na to, že:

- Každý má jinou startovací čáru. Nejde jen o osobnost, vrozené předpoklady či nabyté znalosti a vědomosti, ale i vztah ke kariéře a vzdělávání, který nám předali naši rodiče a vychovatelé.
- Ani my, ani svět kolem nás není statický – mění se naše potřeby, mění se situace. Nutno se naučit předvídat změny; rozvíjet sebepoznání i zájem o svět kolem nás. Soulad mezi potřebami člověka a světem práce je prostředek, musíme ale počítat s tím, že je proměnlivý.
- Každý je schopen rozvíjet vlastní kariérní management.
- Vždy existuje více různých způsobů, jak dosáhnout cíle.
- Už samotná cesta k vytoužené práci je proces učení, nemusíme dosáhnout cíle, můžeme dělat chyby, zkoušet, experimentovat. Než dojedeme do cíle, leccos se může změnit – okolnosti i my.
- V životě plníme celou řadu rolí, některé jsou klíčové a „zaměstnanec“ je jen jedna z nich. Nezapomínejme, že ty ostatní musejí být s naší kariérou v souladu.
- Učíme se i ze vztahů, ovlivňují nás druzí lidé (spolupracovníci, rodiče...), je tedy důležité umět budovat svůj sociální kapitál.

Pro pomoc s hledáním zaměstnání stačí, když naučíme mladé lidi, aby si všímali a přemýšleli nad dopady na trh práce. Možná díky novým souvislostem přehodnotí výběr budoucího povolání. Pokud je mladý jedinec vybaven dovedností být samostatný, tak se dokáže, tak se dokáže podílet na své budoucí profesní dráze. Úkolem kariérových poradců je rozšiřovat mladým lidem obzory a poukazovat i na méně tradiční varianty „kariéry“. Mezi kariérní kompetence můžeme zařadit: Sebeřízení, schopnost vyrovnat se změnou, schopnost učinit rozhodnutí, aktivně vyhledávat nové příležitosti.

Kariérní poradci mohou nasměrovat žáka, kam by mohl dále směřovat například výběr VŠ. Důležité je také zpracování otázek: Jak se připravit na pohovor? Co nepatří do současného CV? Kde najít kvalitní rekvalifikace? Jak si porozumět s kolegy? Jak nevyhořet?

U tělesně postižených je dobré se zaměřit na to, co takovýto člověk je schopen zvládnout, a v čem by mohl být dobrý. Často se může jednat o úplnou změnu oboru, ve kterém působil například před úrazem.

Kariérní poradenství je jen jednou ze součástí na sebe navazujících služeb z oblasti sociální, zdravotní a komunitní. Kariérové poradenství ovlivňuje nejen kvalitu individuálních rozhodnutí, ale může významně eliminovat nesoulad na trhu práce (Pýchová a kol., 2020).

PRAKTICKÁ ČÁST

3 KVANTITATIVNÍ ŠETŘENÍ

V praktické části bylo pomocí dotazníků provedeno kvantitativní šetření. K tomuto průzkumu byly vytvořeny 2 typy dotazníků určené rodičům intaktních žáků a rodičům žáků s tělesným postižením, kteří jsou začleněni v běžné školní třídě. V části vyhodnocení dotazníku jsou jednotlivé otázky z dotazníků slovně hodnoceny a doplněny procentuálním grafem.

3.1 Cíl průzkumu

Hlavním cílem průzkumu bylo zjistit názory a pohled rodičů na začleňování žáků s tělesným postižením do běžných tříd. Dále bylo zjišťováno, zda atmosféra třídy umožňuje integrovanému žákovi stejné podmínky jako ostatním intaktním spolužákům. Dalším cílem bylo zjištění, zda je integrovaný žák plnohodnotným členem kolektivu, zda jsou vztahy ve třídě založeny na porozumění, toleranci a důvěře. Rovněž byly zjišťovány názory rodičů intaktních a integrovaných žáků na inkluzi a na prostředí školy, ve které se jejich dítě vzdělává.

3.2 Stanovení hypotéz

Hypotéza č. 1: Rodiče nebo zákonní zástupci tělesně postižených žáků projevují v souvislosti s integrací pozitivní změnu v chování společnosti.

Hypotéza č. 2: Začlenění tělesně postižených žáků do středoškolského studia je přínosné jak pro žáky tělesně postižené, taky pro intaktní žáky.

3.2.1 Zkoumaný vzorek – charakteristika

Zkoumaným vzorkem byli respondenti z řad rodičů a příbuzných tělesně postižených žáků a rodiče žáků intaktních. Výzkum se zaměřil na možnosti a pohled na středoškolské studium tělesně postižených žáků a na možnosti budoucího uplatnění tělesně postižených na trhu práce. Průzkum probíhal mezi rodiči středoškoláků a mezi jejich příbuznými v Praze.

Použitou metodou byly 2 typy dotazníků určené pro rodiče a rodinné příbuzné intaktních žáků a pro rodiče a rodinné členy žáků s tělesným postižením

4 POUŽITÉ METODY – DOTAZNÍK

Dotazníků bylo rozdáno 115. Vyplněných se jich vrátilo 93. Na dotazník určený pro rodiče a rodinné příslušníky intaktních žáků zareagovalo 93 respondentů, na dotazník určený pro rodiče a rodinné příslušníky žáků s tělesným postižením zareagovalo 55 respondentů.

Ve výzkumném šetření byly použity tyto dotazníky:

- Dotazník pro rodiče a rodinné příslušníky intaktních žáků.
- Dotazník pro rodiče a rodinné příslušníky žáků s tělesným postižením.

Analýza dat

K jednotlivým testovým otázkám jsou k dispozici grafy a tabulky s procentuálním zobrazením výsledků výzkumného šetření.

- **Vyhodnocení dotazníkového šetření pro rodiče a rodinné příslušníky intaktních žáků**

Odevzdáno bylo celkem 93 vyplněných dotazníků a každý respondent mohl odpovědět na 9 položených otázek.

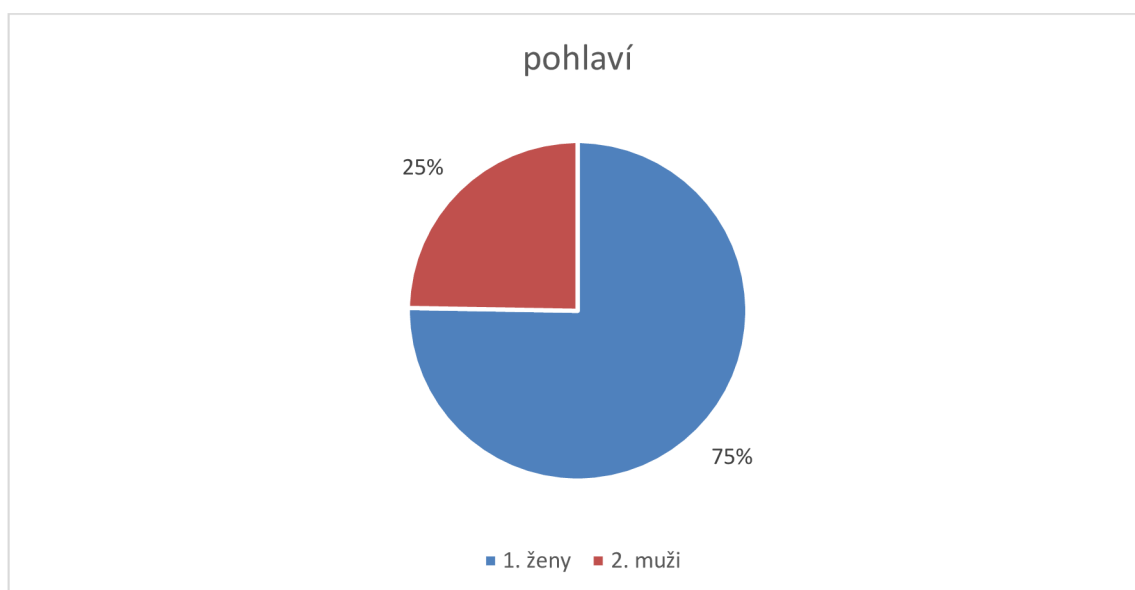
Otázka 1: Jaké je vaše pohlaví?

Tabulka 1: Jaké je vaše pohlaví

Pohlaví (žena – muž)	Počet respondentů
ženy	70
muži	23

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 1: Jaké je vaše pohlaví



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

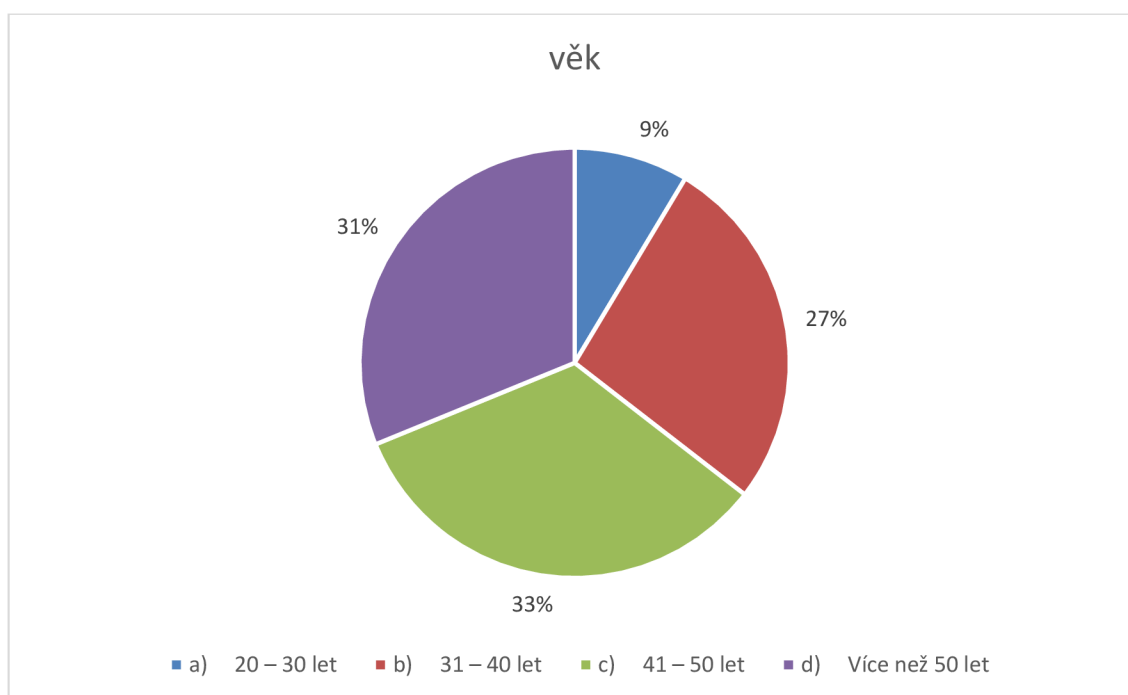
Otázka 2: Jaký je váš věk?

Tabulka 2: Jaký je váš věk

20–30 let	8
31–40 let	25
41–50 let	31
Více než 50 let	29

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 2: Jaký je váš věk



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

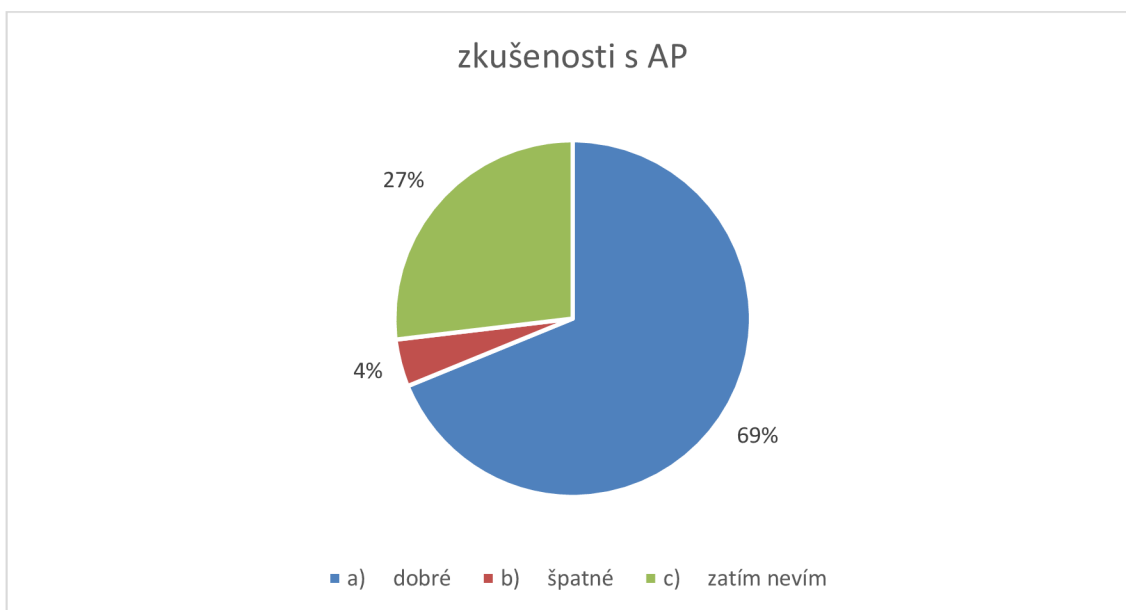
Otázka 3: Jaké máte zkušenosti s asistentem pedagoga ve třídě vašeho dítěte?

Tabulka 3: Jaké máte zkušenosti s asistentem pedagoga ve třídě vašeho dítěte?

dobré	64
špatné	4
zatím nevím	25

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 3: Jaké máte zkušenosti s asistentem pedagoga ve třídě vašeho dítěte?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce č. 3 respondenti odpovídali na otázku ohledně jejich zkušeností s asistenty pedagoga ve třídě jejich dítěte. Většina respondentů, konkrétně 64 z 93, má zkušenosti dobré. 4 respondenti odpověděli, že špatné, a 25 zatím neví, nebo nemají zkušenost.

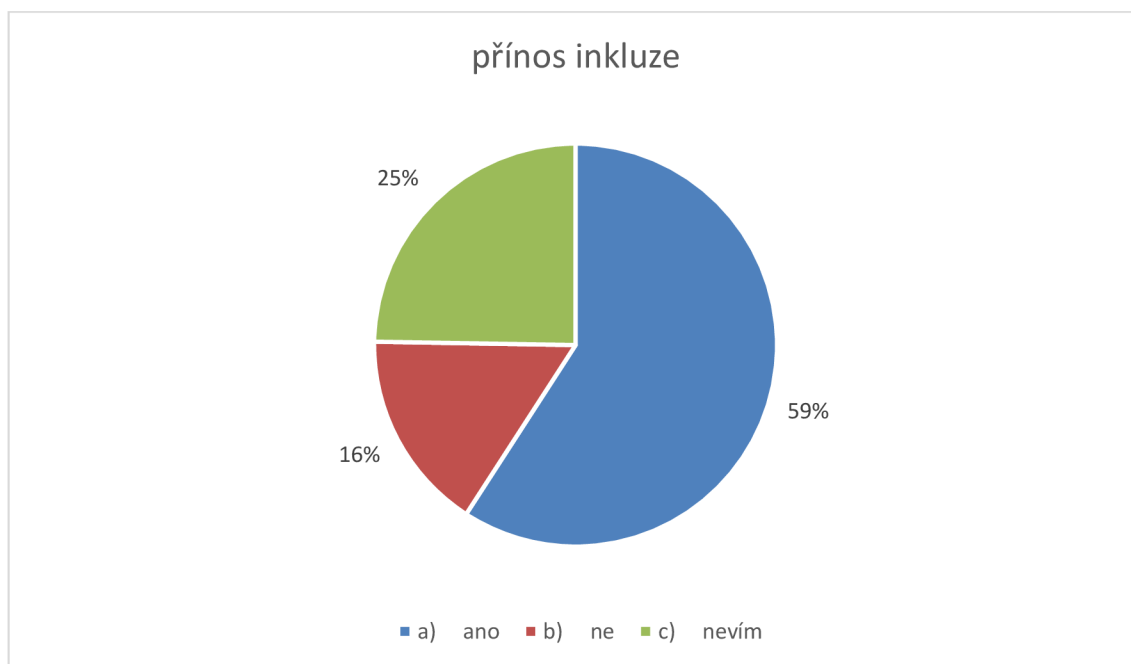
Otázka 4: Je podle vás inkluze ve vzdělávání přínosná?

Tabulka 4: Je podle vás inkluze ve vzdělávání přínosná?

ano	55
ne	15
nevím	23

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 4: Je podle vás inkluze ve vzdělávání přínosná?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce číslo 4 odpovídali respondenti tak, že pro 55 respondentů je inkluze přínosná, pro 15 ne a 23 respondentů zaškrtno odpověď nevím. Z tohoto pohledu se zdá, že pohled testovaného vzorku je pozitivní a nevidí v inkluzi problém.

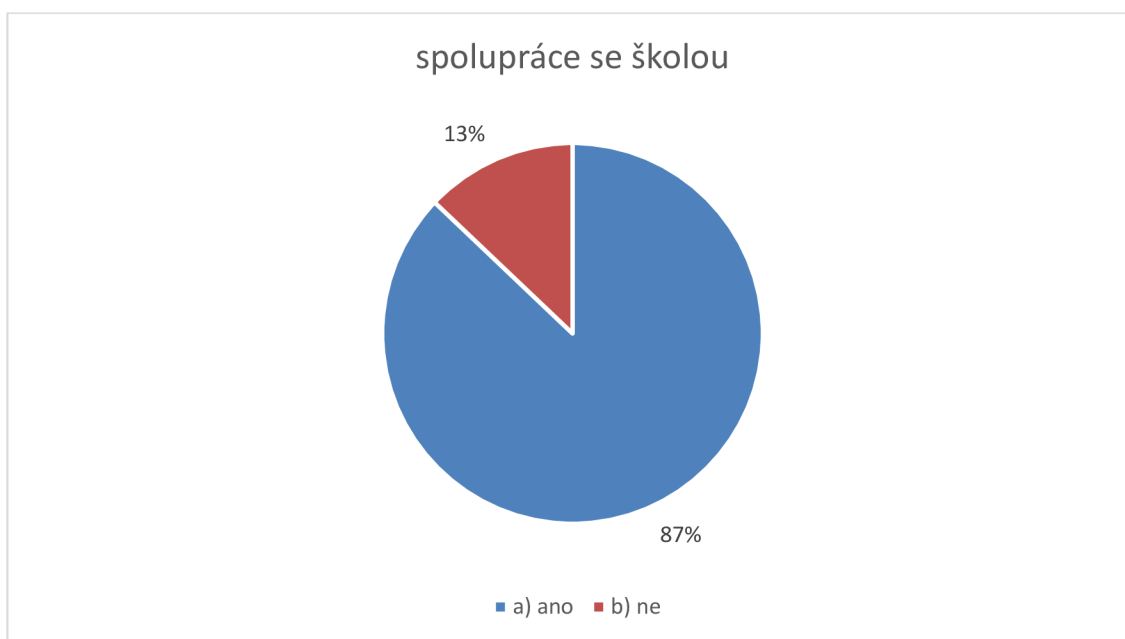
Otázka 5: Je podle vás důležitá spolupráce se školou?

Tabulka 5: Je podle vás důležitá spolupráce se školou?

ano	81
ne	12

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 5: Je podle vás důležitá spolupráce se školou?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce č. 5 odpověděla většina respondentů (konkrétně 81), že je pro ně spolupráce se školou důležitá. Pokud je oboustranná komunikace mezi školou a rodiči/zákonnými zástupci fungující, je to správné pro obě strany a pro žáky je to samozřejmě motivující.

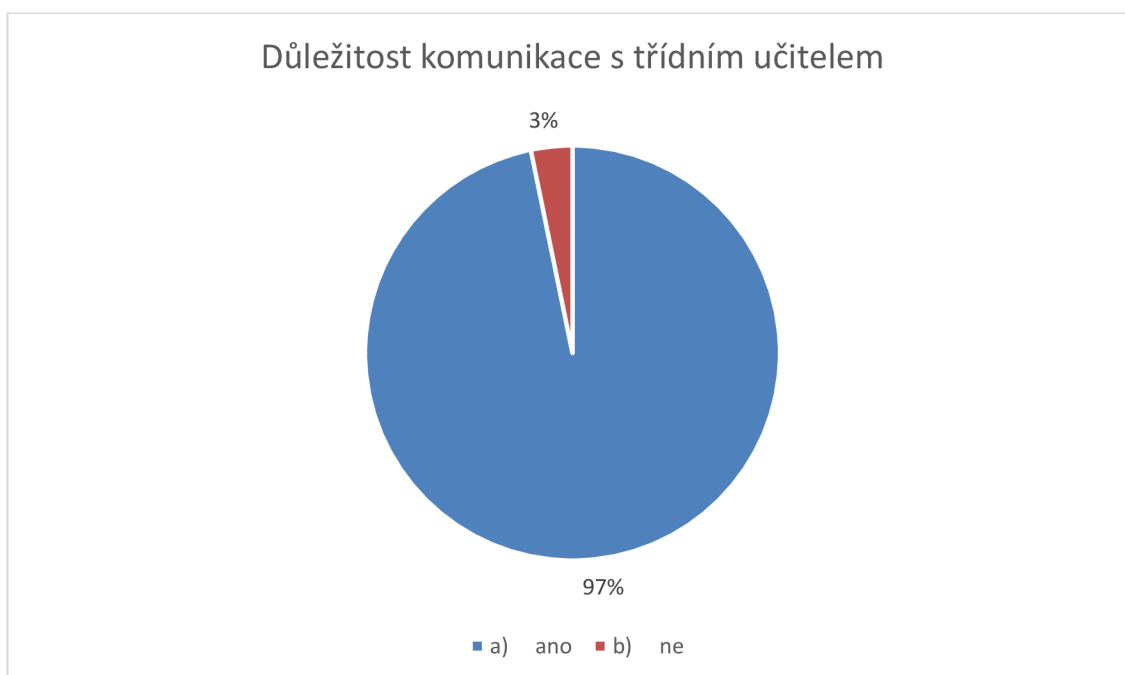
Otázka 6: Je podle Vás nezbytná dobrá komunikace s třídním učitelem vašeho dítěte?

Tabulka 6: Je podle Vás nezbytná dobrá komunikace s třídním učitelem vašeho dítěte?

ano	90
ne	3

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 6: Je podle Vás nezbytná dobrá komunikace s třídním učitelem vašeho dítěte?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce č. 6 respondenti většinou odpověděli, že komunikace s třídním učitelem je důležitá. Odpověď ne zvolili jen 3 respondenti.

Otázka 7: Myslíte si, že mohou mít žáci negativní postoj k integrovanému žákovi?

Tabulka 7: Myslíte si, že mohou mít žáci negativní postoj k integrovanému žákovi?

ano	20
ne	73

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 7: Myslíte si, že mohou mít žáci negativní postoj k integrovanému žákovi?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce č. 7 respondenti odpověděli, že negativní postoj k integrovanému žáku má 20 respondentů a v 73 případech odpovědí je zvolena odpověď ne, tedy že si respondenti myslí, že k negativnímu postoji vůči integrovaným žákům nedochází.

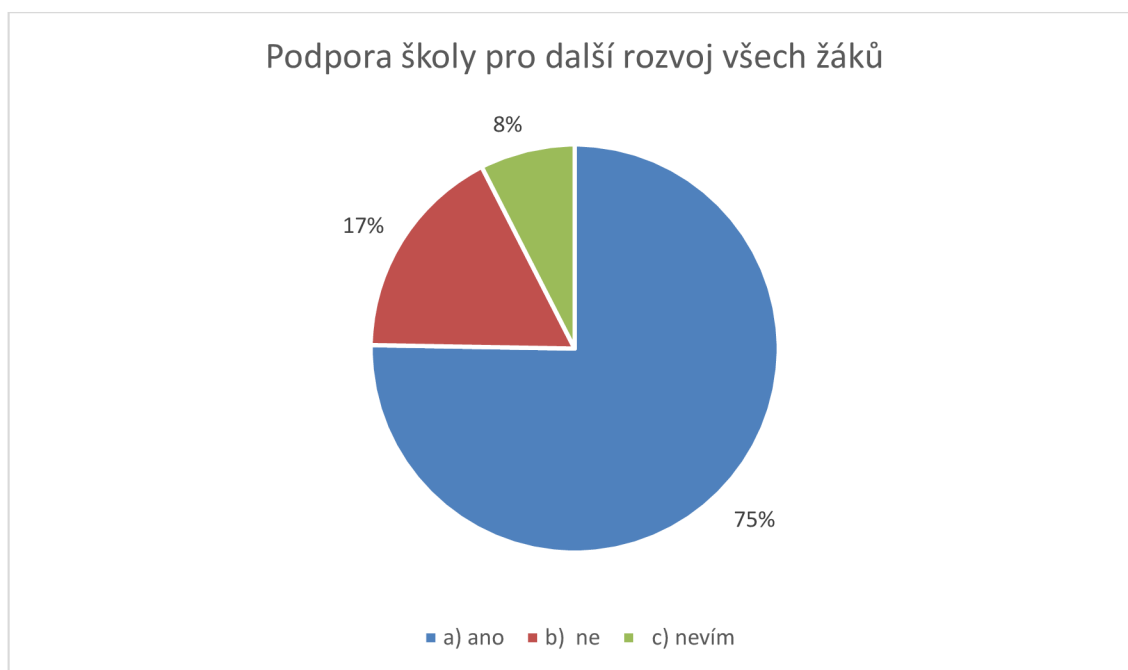
Otázka 8: Domníváte se, že škola, kde studuje vaše dítě, nabízí dostatečnou podporu pro další rozvoj všech žáků?

Tabulka 8: Domníváte se, že škola, ve které studuje vaše dítě, nabízí dostatečnou podporu pro další rozvoj všech žáků?

ano	70
ne	16
nevím	7

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 8: Domníváte se, že škola, ve které studuje vaše dítě, nabízí dostatečnou podporu pro další rozvoj všech žáků?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce č. 8 respondenti odpovídali na dotaz, zda si myslí, že škola, ve které studuje jejich dítě, nabízí dostatečnou podporu pro další rozvoj všech žáků. Na výběr byly 3 možnosti, kdy 70 respondentů zvolilo odpověď ano, 16 ne a 7 zaškrtno odpověď nevím.

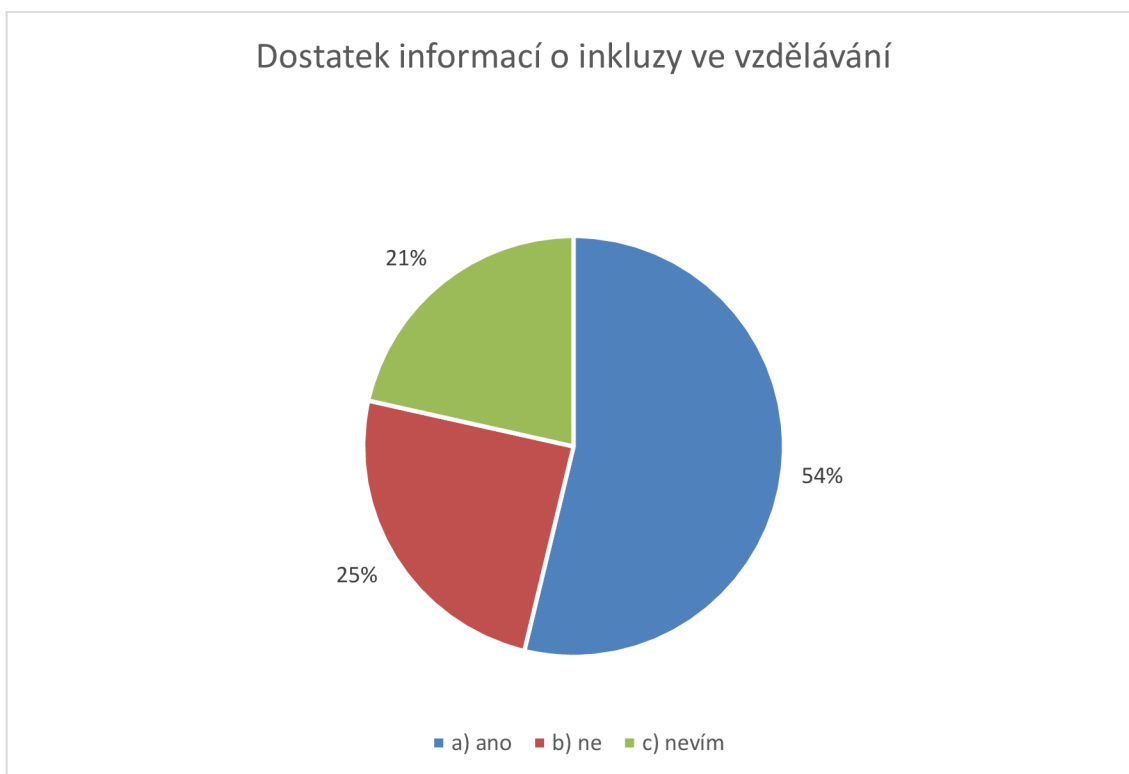
Otázka 9: Máte dostatek informací o inkluzi ve vzdělávání?

Tabulka 9: Máte dostatek informací o inkluzi ve vzdělávání?

ano	50
ne	23
nevím	20

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 9: Máte dostatek informací o inkluzi ve vzdělávání?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce číslo 9 respondenti hodnotili, zda mají dostatek informací o inkluzi ve vzdělávání. Opět bylo možné vybrat z možností ano ne a nevím. Odpověď ano zvolilo 50 respondentů, odpověď ne zvolilo 23 a odpověď nevím 20 respondentů.

2) Vyhodnocení dotazníkového šetření pro rodiče a rodinné příslušníky tělesně postižených žáků

Odevzdáno bylo celkem 55 vyplněných dotazníků. Každý respondent mohl odpovědět na 11 položených otázek.

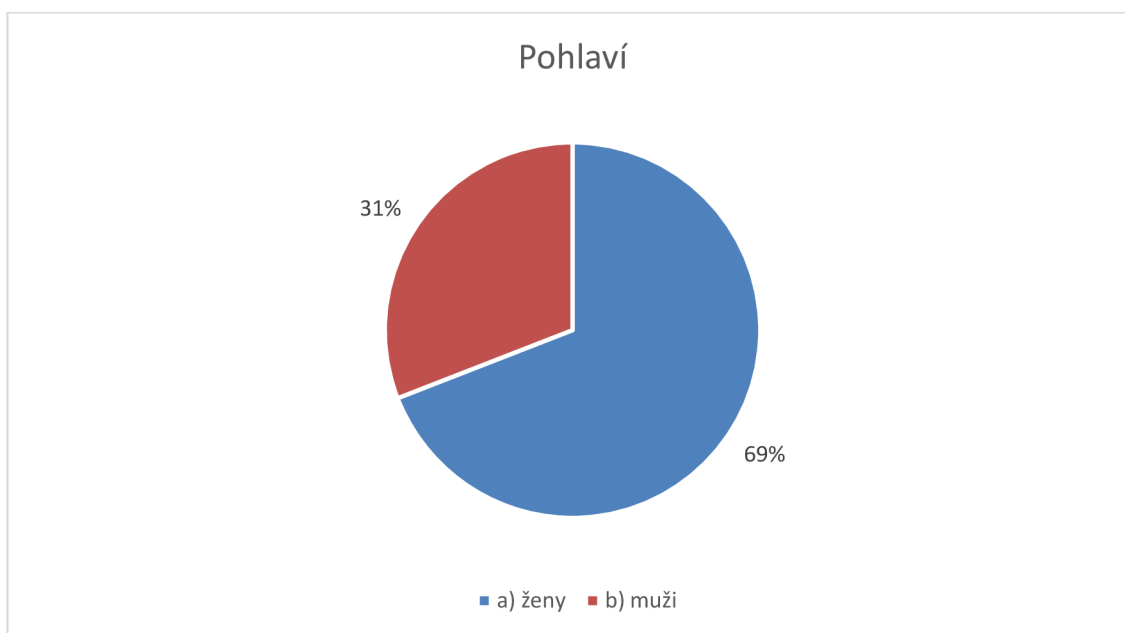
Otázka 1: Jaké je vaše pohlaví?

Tabulka 10: Jaké je vaše pohlaví

Pohlaví (žena – muž)	Počet respondentů
ženy	38
muži	17

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 10: Jaké je vaše pohlaví



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

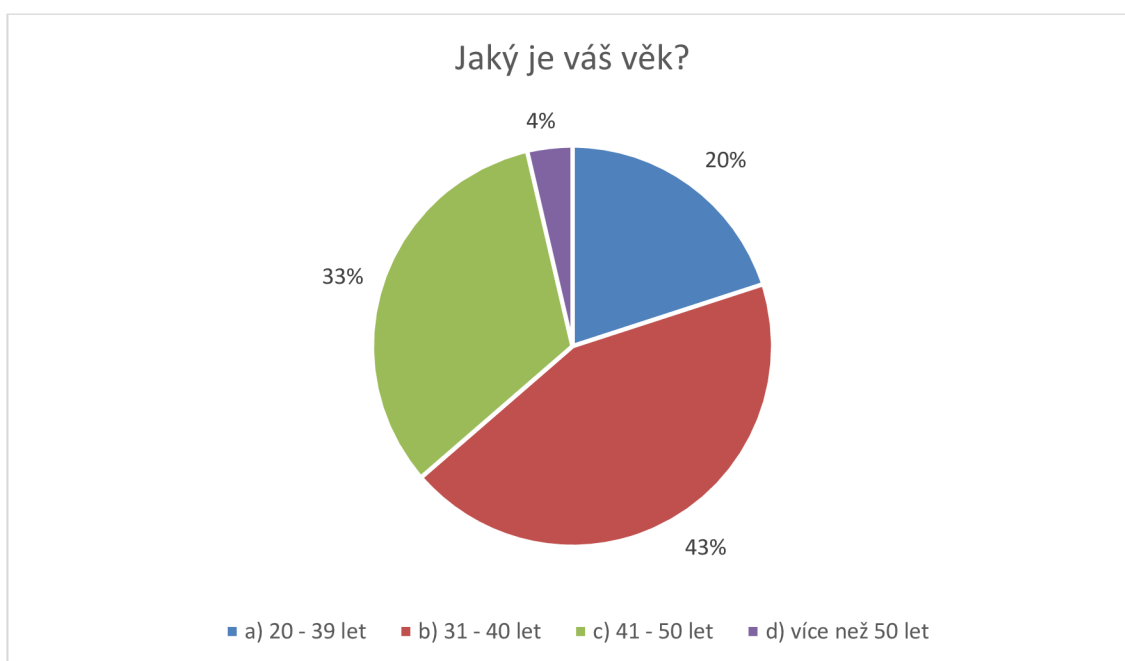
Otázka 2: Jaký je váš věk?

Tabulka 11: Jaký je váš věk

20–30 let	11
31–40 let	24
41–50 let	18
Více než 50 let	2

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 11: Jaký je váš věk



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

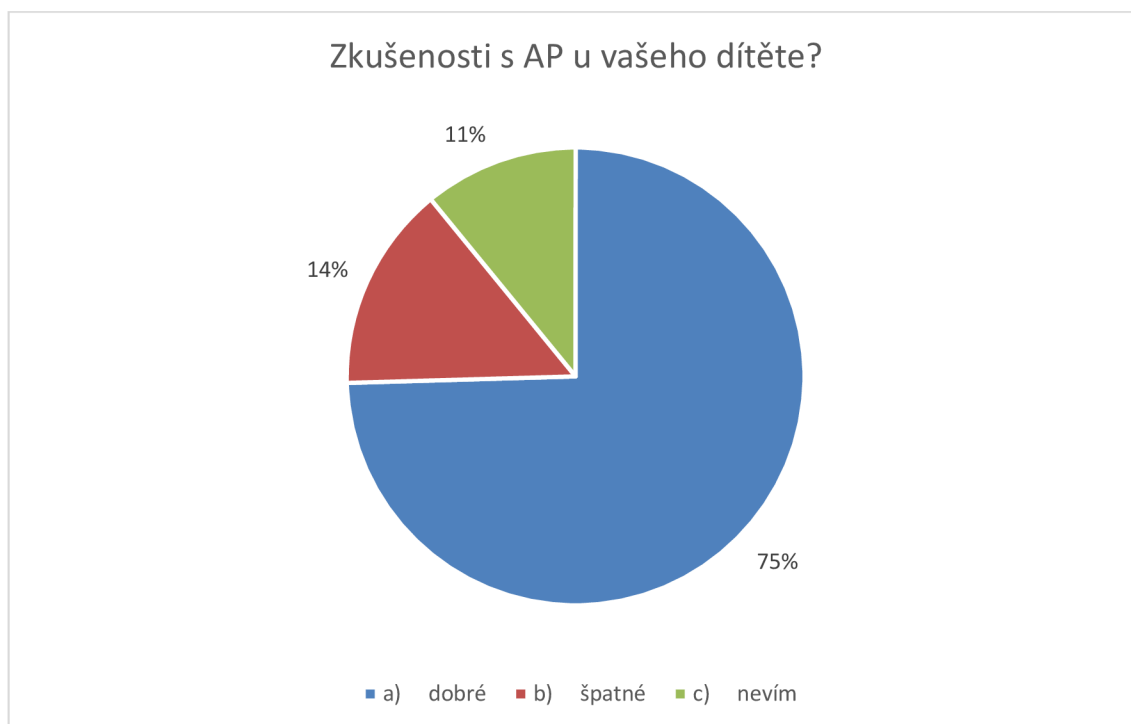
Otázka 3: Jaké máte zkušenosti s asistentem pedagoga u vašeho dítěte?

Tabulka 12: Jaké máte zkušenosti s asistentem pedagoga u vašeho dítěte?

dobré	41
špatné	8
nevím	6

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 12: Jaké máte zkušenosti s asistentem pedagoga u vašeho dítěte?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce č. 3 respondenti odpovídali na otázku, jaké mají zkušenosti s asistentem pedagoga u svého dítěte. 41 respondentů odpovědělo, že jejich zkušenosti jsou dobré, 8 respondentů má zkušenosti špatné a 6 nevědělo, nebo tuto zkušenost vůbec nemá.

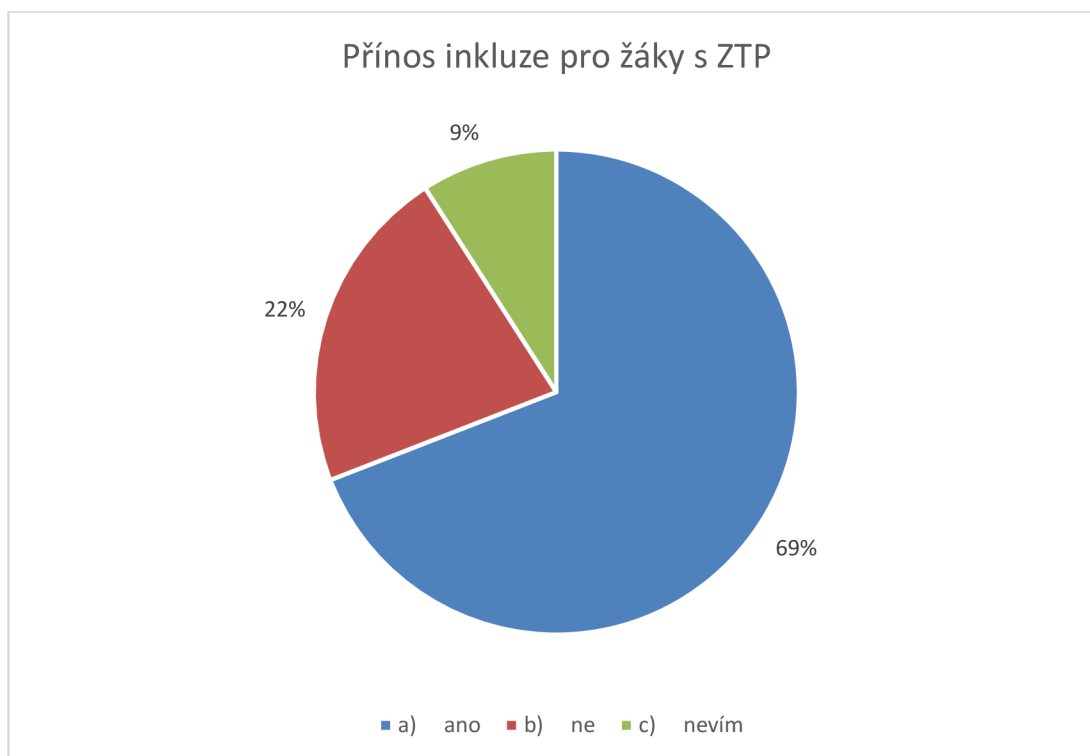
Otázka 4: Je podle vás inkluze ve vzdělávání pro žáky s ZTP přínosná?

Tabulka 13: Je podle vás inkluze ve vzdělávání pro žáky s ZTP přínosná?

ano	38
ne	12
nevím	5

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 13: Je podle vás inkluze ve vzdělávání pro žáky s ZTP přínosná?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce č. 4 se respondenti vyjadřovali k přínosu inkluze pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Jako přínosnou pro žáky s ZTP ji označilo 38 respondentů. 12 respondentů odpovědělo, že inkluze pro žáky se zdravotním tělesným postižením přínosná není a 5 respondentů zvolilo odpověď nevím.

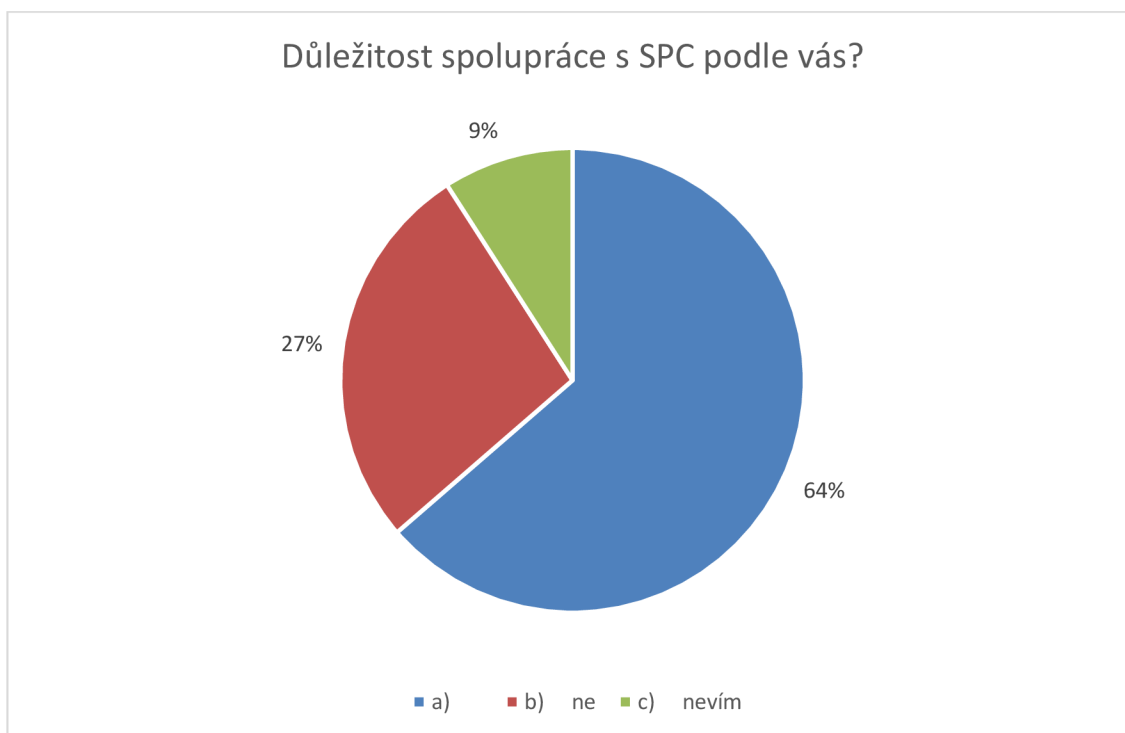
Otázka 5: Je podle vás důležitá spolupráce s SPC?

Tabulka 14: Je podle vás důležitá spolupráce s SPC?

ano	35
ne	15
nevím	5

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 14: Je podle vás důležitá spolupráce s SPC?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce č. 5 je důležitá spolupráce s SPC pro 35 respondentů, 15 ji označilo jako nedůležitou a 5 respondentů vybralo odpověď nevím.

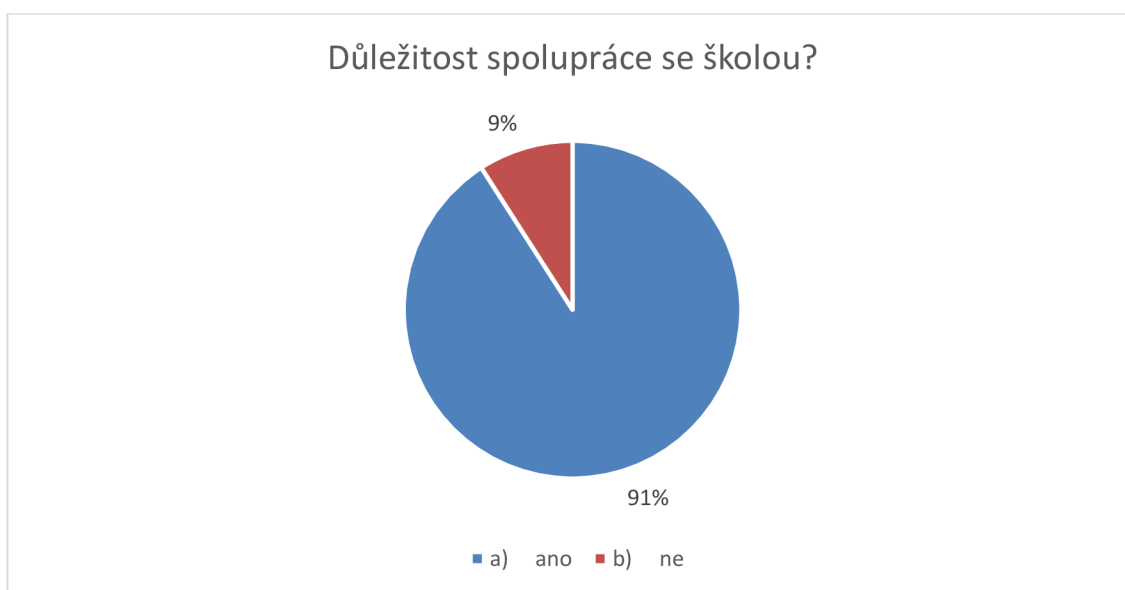
Otázka 6: Je podle vás důležitá spolupráce se školou?

Tabulka 15: Je podle vás důležitá spolupráce se školou?

ano	50
ne	5

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 15: Je podle vás důležitá spolupráce se školou?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce č. 6 odpovědělo ohledně důležitosti spolupráce se školou 50 respondentů, že důležitá je, a pouze 5 respondentů zaškrtno odpověď, že podle nich spolupráce se školou důležitá není.

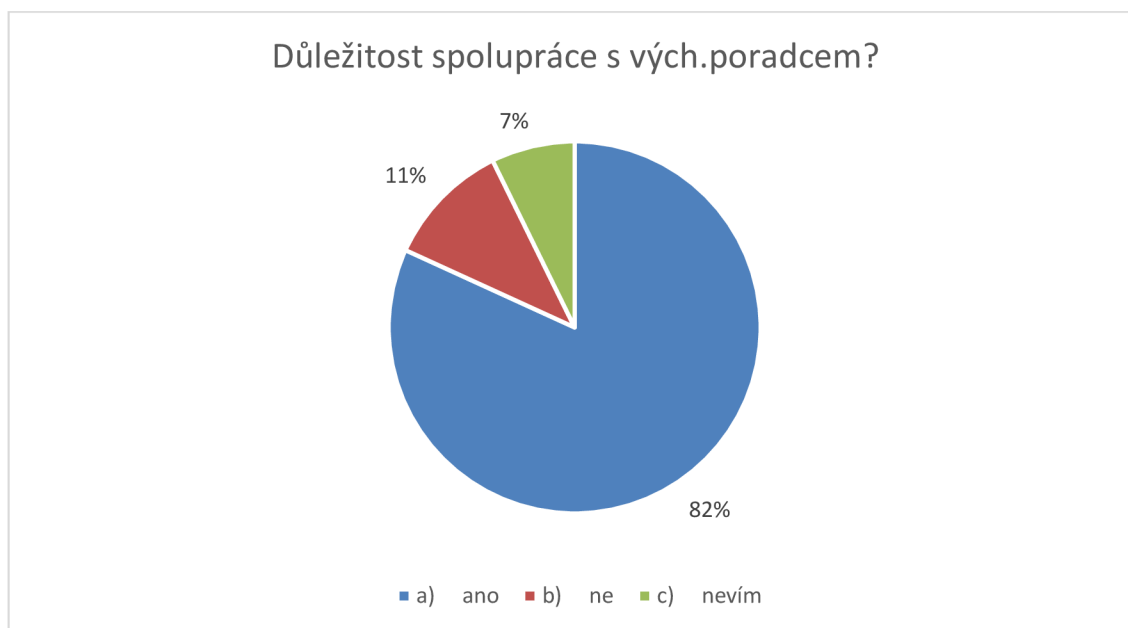
Otázka 7: Je podle vás důležitá spolupráce s výchovným poradcem?

Tabulka 16: Je podle vás důležitá spolupráce s výchovným poradcem?

ano	45
ne	6
nevím	4

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 16: Je podle vás důležitá spolupráce s výchovným poradcem?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce č. 7, zabývající se důležitostí spolupráce s výchovným poradcem, zvolilo odpověď ano 45 respondentů, 5 zvolilo odpověď ne a jen 4 respondenti odpověděli, že neví.

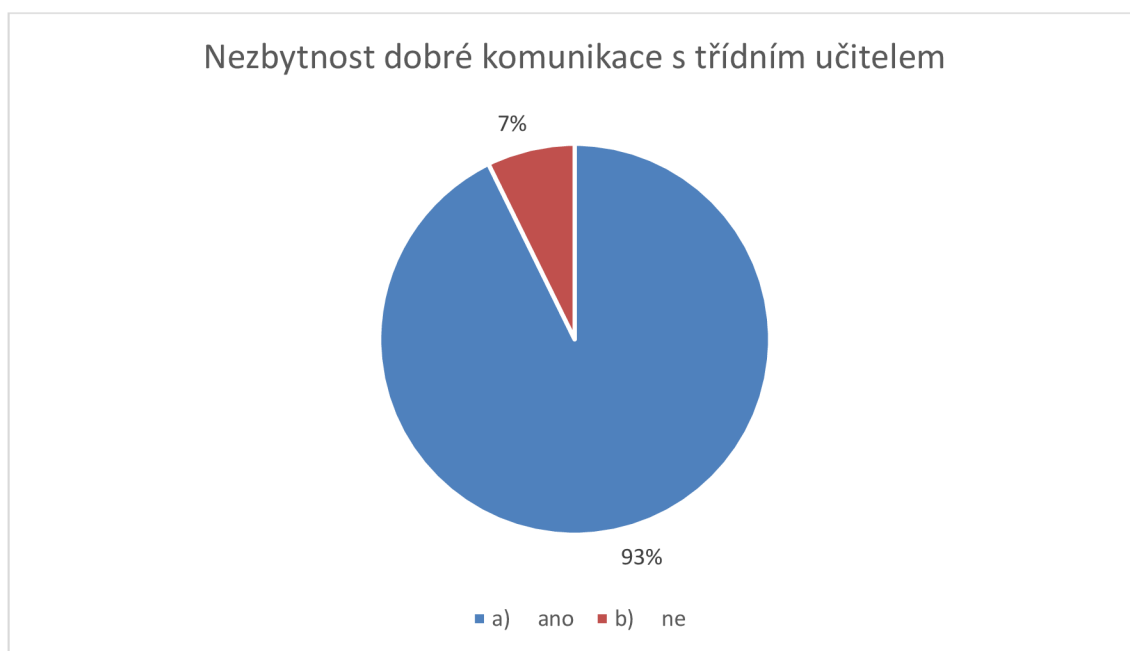
Otázka 8: Je podle vás nezbytná dobrá komunikace s třídním učitelem vašeho dítěte?

Tabulka 17: Je podle vás nezbytná dobrá komunikace s třídním učitelem vašeho dítěte?

ano	51
ne	4

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 17: Je podle vás nezbytná dobrá komunikace s třídním učitelem vašeho dítěte?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce č. 8 bylo zjištěno, že pro 51 respondentů je dobrá komunikace s třídním učitelem nezbytná. Jen 4 respondenti odpověděli, že dobrou komunikace s třídním učitelem za nezbytnou nepovažují.

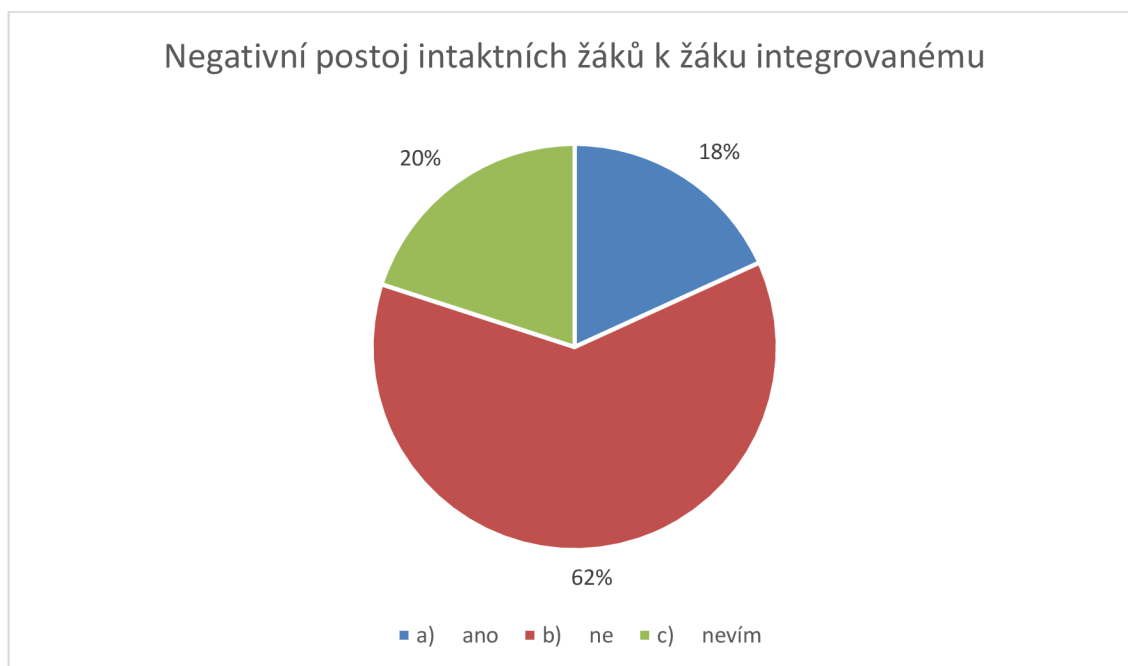
Otázka 9: Myslíte si, že mohou mít žáci negativní postoj k integrovanému žákovi?

Tabulka 18: Myslíte si, že mohou mít žáci negativní postoj k integrovanému žákovi?

ano	10
ne	34
nevím	11

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 18: Myslíte si, že mohou mít žáci negativní postoj k integrovanému žákovi?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce č. 9 bylo zjištěno, že 10 respondentů si myslí, že mohou mít intaktní žáci negativní postoj k žáku integrovanému. 34 si to nemyslí a 9 odpovědělo, že neví.

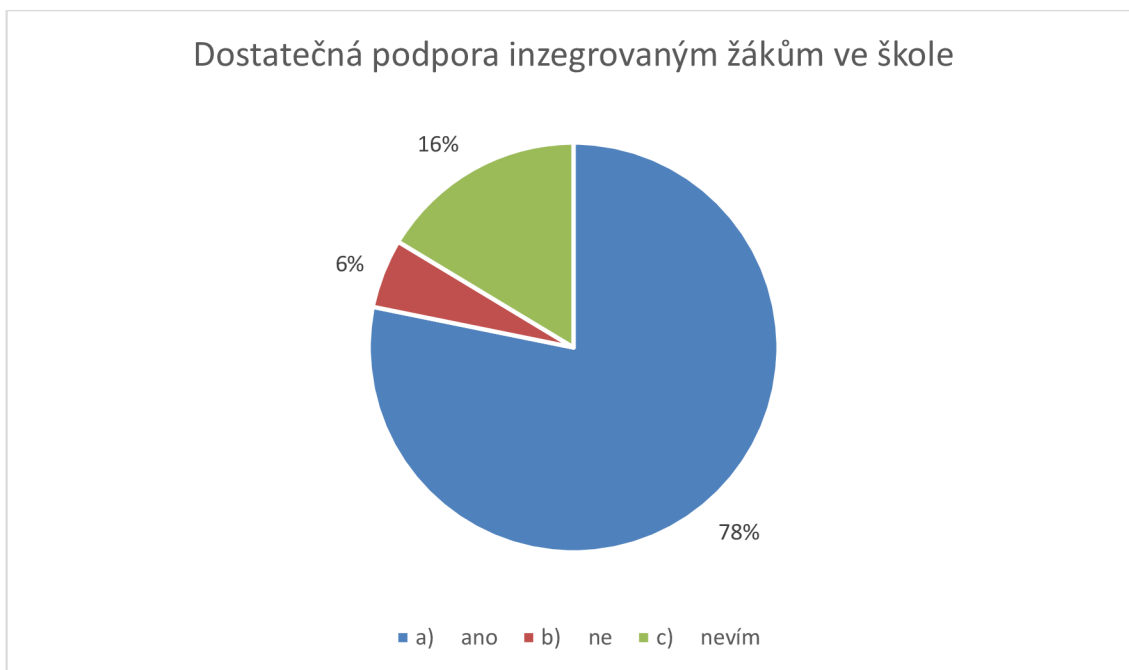
Otázka 10: Domníváte se, že škola, ve které studuje vaše dítě, nabízí dostatečnou podporu integrovaným žákům?

Tabulka 19: Domníváte se, že škola, ve které studuje vaše dítě, nabízí dostatečnou podporu integrovaným žákům?

ano	43
ne	3
nevím	9

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 19: Domníváte se, že škola, ve které studuje vaše dítě, nabízí dostatečnou podporu integrovaným žákům?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce č. 10 odpovídali respondenti, zda se domnívají, že škola, ve které studuje jejich dítě, poskytuje dostatečnou podporu integrovaným žákům. Z odpovědí je zřejmé, že respondenti jsou s podporou školy spokojeni: variantu ano vybralo 43 respondentů, variantu ne pouze 3 a jen 9 respondentů odpovědělo, že neví.

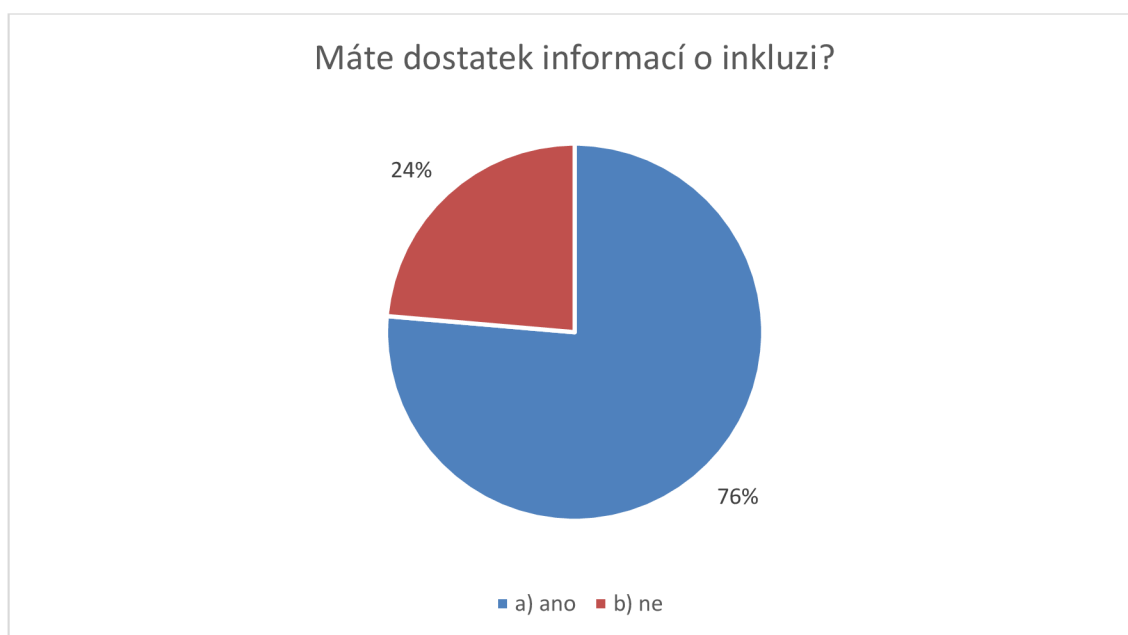
Otázka 11: Máte dostatek informací o inkluzi ve vzdělávání?

Tabulka 20: Máte dostatek informací o inkluzi ve vzdělávání?

ano	42
ne	13

Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

Graf 20: Máte dostatek informací o inkluzi ve vzdělávání?



Zdroj: autorka práce, 2022 (vlastní šetření)

V otázce č. 11 respondenti odpověděli, že dostatek informací o inkluzi má 42 respondentů a 13 respondentů dostatek informací nemá.

4.1 shrnutí a Vyhodnocení dotazníku pro rodiče a rodinné příslušníky intaktních žáků

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že mezi respondenty převažovaly ženy a věkové rozpětí respondentů bylo mezi 31–50 a více lety. Kladnou zkušenost s asistentkami/ty dle odpovědí má 64 z respondentů, zápornou jen 4, někteří ještě žádnou zkušenost nemají, nebo vůbec nedokážou odpovědět, zda je jich zkušenost spíše kladná či záporná. Na otázku ohledně přínosu inkluze odpovědělo 55 respondentů, že si myslí, že je přínosná. 15 respondentům přínosná nepřipadá a 23 respondentů zadrželo odpověď

nevím. Z tohoto dotazníkového šetření vyplynulo, že názory na inkluzi jsou ve společnosti různé, ale přiklánějí se ke kladnému hodnocení a k přínosu inkluze ve vzdělávání obecně. Spolupráce se školou je důležitá pro 81 z 93 respondentů. Komunikace s třídním učitelem je velmi důležitá pro většinu respondentů. 20 respondentů si myslí, že ostatní žáci ve školní třídě mohou mít negativní postoj k integrovanému žákovi. Pro 73 respondentů se již stává jakousi normou, že ve školních třídách a v kolektivech jsou integrovaní žáci s tělesným postižením. Většina respondentů se dle výzkumného šetření domnívá, že škola všem žákům nabízí dostatečnou podporu pro jejich další rozvoj. 16 respondentů si myslí, že je dobré, aby se žáci rozvíjeli ve vzdělávání i jinde, tedy mimo školu. Informovanost o inkluzi byla mezi dotazovanými lehce nadprůměrná. Ostatní respondenti se rozdělili skoro na polovinu, kdy buď nemají dostatek informací, nebo zvolili odpověď nevím.

4.2 Shrnutí a vyhodnocení dotazníku pro rodiče a rodinné příslušníky žáků s tělesným postižením

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že mezi respondenty bylo více žen (38), ale samozřejmě odpovídali i muži (17). Věkově byla nejvíce zastoupena skupina 31–40 let a 41–50 let. Kladné zkušenosti s asistentkami/ty má dle dotazníkového šetření 41 respondentů. Přínos inkluze pro žáky s tělesným postižením a s ním souvisejícími speciálními vzdělávacími potřebami ohodnotilo 38 respondentů, jako důležitou spolupráci s SPC, se školou, s výchovnými poradci ohodnotili respondenti většinou kladně. Nejvíce je pro ně, dle dotazníkového šetření, důležitá dobrá fungující komunikace s třídním učitelem. 62 % respondentů si nemyslí, že by intaktní žáci měli negativní postoj k integrovanému žáku s tělesným postižením.

Dostatečnou podporu školy vnímá 43 respondentů, tedy 78 % ze všech dotazovaných.

Dotazníkové šetření také ukázalo, že většina respondentů-rodičů nebo rodinných příslušníků žáků s tělesným postižením má dostatek informací o inkluzi (zde konkrétně ve zkoumaném vzorku 76 %).

4.3 Závěr výzkumu

Výzkum mezi dotazovanými respondenty potvrzuje, že integrace žáků už i na střeňích školách se stává běžnou součástí života a žáci s tělesným postižením či jinak imobilní nejsou na okraji společnosti, zavřeni v ústavech nebo ve své domácnosti tak, jako tomu bylo dříve. Mají možnost vystudovat obor, který je bude bavit a do budoucna se v něm dokáží uplatnit.

Pro výzkumné šetření byly použity dva dotazníky. Jeden byl určen pro rodiče a rodinné příslušníky intaktních žáků, druhý byl určen pro rodiče a rodinné příslušníky žáků s tělesným postižením.

Na začátku výzkumného šetření byly stanoveny 2 hypotézy:

- Rodiče nebo zákonní zástupci žáků s tělesným postižením projevují v souvislosti s integrací pozitivní změnu ve společnosti.
- Začlenění tělesně postižených žáků do středních škol je přínosné jak pro žáky s tělesným postižením, tak pro intaktní žáky.

Obě zde uvedené hypotézy se dotazníkovým šetřením potvrdily. Pro rodiče žáků s tělesným postižením je začleňování svých dětí do běžné společnosti přínosem a cestou, jak mohou vést jejich děti kvalitnější život. U rodičů intaktních dětí bylo dotazníkovým šetřením zjištěno, že přítomnost žáka s TP v běžné třídě střední školy je přínosná z pohledu na život a sociálního citění každého jedince v rámci společnosti.

Zkušenosti s AP jsou u většiny respondentů dobré. Je vidět, že práce AP má smysl. Asistent pedagoga bývá někdy oporou celé třídy a ve spolupráci s učiteli mohou asistenti a pedagogové tvořit výborný tým. Někdy se stávají prostředníkem v komunikaci náctiletých studentů s učiteli.

5 UKÁZKA KOMPENZAČNÍCH POMŮCEK

Kompenzační pomůcky výrazně pomáhají žákům v celé řadě situací a zvyšují jejich a samostatnost. Využívají se například ke kompenzaci pohybového aparátu. Mezi kompenzační pomůcky patří berle, hole, invalidní vozíky, antidekubitní matrace a podložky, chodítka, toaletní křesla nebo polohovací lůžka. Díky kompenzačním pomůckám může člověk s handicapem snadněji pracovat, vykonávat běžné denní činnosti nebo využívat volnočasových aktivit. Tyto kompenzační pomůcky jsou využívané například u pacientů po dětské mozkové obrně. Jejich využívání v běžném životě ulehčuje mimo jiné vyšší bezbariérovost budov a veřejných prostor. (Kompenzační pomůcky..., ©2022).

Ukázky kompenzačních pomůcek pro tělesně postižené:

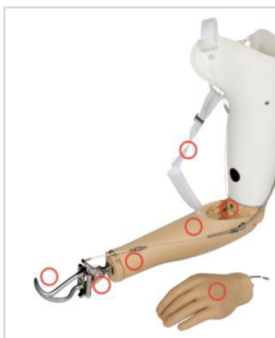
Obrázek 1: Aktivní dětská židlička



Zdroj: (Kompenzační pomůcky..., ©2022)

Jedná se o aktivní dětskou židličku. Dítě sedí s nohama od sebe. Židle poskytuje dítěti stabilní pozici. Sedadlo je tvarováno tak, aby zabraňovalo posunutí pánve vpřed.

Obrázek 2: Pažní protéza



Zdroj: (Kompenzační pomůcky..., ©2022)

Spolehlivá pažní protéza vhodná i do nepříznivých podmínek, vlhka apod. Snadno se přizpůsobí volnočasovým aktivitám i manuální činnosti. Ovládání je mechanické přes pohyb ramenního pletence.

Obrázek 3: Podpora soběstačnosti



Zdroj: (Kompenzační pomůcky..., ©2022)

Obrázek 4: Školní lavice pro tělesně postižené



Zdroj: (Školní lavice pro tělesně postižené, ©2022)

ZÁVĚR

V rámci této bakalářské práce se ukázalo, že postoj české společnosti k tělesně postiženým se oproti předchozím letům mění. Tělesně postižené děti nezůstávají v ústavech nebo izolované v domácnostech. Tělesně postižení lidé mají mnoho nových příležitostí a kompenzačních pomůcek k usnadnění sebeobsluhy a začlenění se do intaktní společnosti.

Rovněž integrace tělesně postižených jedinců do běžných středních škol a později do zaměstnání a společenského života je téma velice aktuální. Lze pozorovat velké změny v rámci vnímání a nahlížení na osoby s tělesným postižením. Tito lidé mají velký potenciál zapojovat se do běžného společenského i pracovního života. Pokud to lze a mají uzpůsobené podmínky, jdou za svým cílem sebevědomě a s velkou vytrvalostí.

I přes to, že je tělesné postižení nebo imobilita velkým zásahem do života dané osoby, je v dnešní době mnohem více možností, jak takovými lidem pomoci. Existuje mnoho zákonů a nástrojů, které jim pomáhají v integraci.

Nezaměstnanost v této skupině lidí s tělesným postižením je vyšší než v běžné populaci, a tak jsou pracovní možnosti závislé na každém z nich: na motivaci, sebevědomí a intelektu bez ohledu na případný handicap. Velkou oporou při hledání uplatnění nebo zaměstnání může být kariérové poradenství, které může pomoci jedinci nalézt vyhovující pozici nebo ho nasměrovat na cestu, kterou se ubírat, jak být užitečný a zároveň nalézt uplatnění, které bude dávat smysl.

Přes veškerou pomoc tělesně postiženým je stále mnoho problémů a bariér, které musí každý den překonávat. Vše se ovšem zdá být na dobré cestě. Pokud bude společnost v názorech na integraci stále více sjednocena, tak se uplatnění a podmínky pro TP mohou nadále jen zlepšovat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana a kolektiv. *Vzdělávání žáků se zdravotním postižením ve středních školách*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2012. ISBN 978-80-87063-55-2.

PÝCHOVÁ, Silvie, Helena KOŠTÁLOVÁ, Petra DRAHOŇOVSKÁ a Dorota MADZIOVÁ. *Kariérové poradenství na každý pád*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Řízení školy (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-7598-604-7.

SLOWÍK, Josef. *Inkluzivní speciální pedagogika*. 1. vyd. Grada, 2022. ISBN: 978-80-3010-8 (brožováno).

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0095-8.

VACÍNOVÁ, Marie, Dobromila TRPIŠOVSKÁ a Marie FARKOVÁ. *Psychologie*. Vyd. 2., rozš. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-7452-008-2.

REMOTIÉROVÁ, M.; LUDÍKOVÁ, L. *Speciální pedagogika*. 4.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006

Seznam použitých internetových zdrojů

HOGENOVÁ A. *K fenomenologii těla a pohybu*. [online] Dostupné na: <http://www.sweb.cz/sffp>.

PTÁČKOVÁ, Marta. Vyhlášky ke školskému zákonu. *MŠMT* [online]. 2013 [cit. 2022-09-14]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlasky-ke-skolskemu-zakonu>

DESATERO komunikace s pacienty s pohybovým postižením. *NRZP ČR z.s.* [online].

2010 [cit. 2022-09-14]. Dostupné z: <https://nrzp.cz/2010/09/27/desatero-komunikace-s-pacienty-s-pohybovym-postizenim/>

ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ: Oficiální stránky Českého červeného kříže [online]. Nedat. [cit. 2022-09-14]. Dostupné z: <https://www.cervenkykruz.eu/>

Kompenzační pomůcky pro seniory a handicapované. *Rehabilitační pomůcky* [online]. ©2022 [cit. 2022-09-14]. Dostupné z: <https://www.rehabilitacnipomucky.cz/kompenzacni-pomucky/>

Školní lavice pro tělesně postižené. *MultiP* [online]. ©2022 [cit. 2022-09-14]. Dostupné z: <https://www.multip.cz/skolni-lavice-pro-telesne-postizene1>

Ottobock. [online]. Nedat. [cit. 2022-09-14]. Dostupné z: <https://www.ottobock.cz/>

Horní končetiny. *Ottobock*. [online]. Nedat. [cit. 2022-09-14]. Dostupné z: <https://www.ottobock.com/cs-cz/category/32335>

SEZNAM ZKRATEK

AP– Asistent pedagoga

IVP–Individuální plán

SPC–Speciálně pedagogické centrum

ŠVP–Školní vzdělávací plán

CNS–Centrální nervová soustava

DMO–Dětská mozková obrna

WHO–World Health Organization

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1: Aktivní dětská židlička.....	57
Obrázek 2: Pažní protéza	58
Obrázek 3: Podpora soběstačnosti	58
Obrázek 4: Školní lavice pro tělesně postižené	58

Seznam tabulek

Tabulka 1: Jaké je vaše pohlaví	35
Tabulka 2: Jaký je váš věk.....	36
Tabulka 3: Jaké máte zkušenosti s asistentem pedagoga ve třídě vašeho dítěte?.....	37
Tabulka 4: Je podle vás inkluze ve vzdělávání přínosná?	38
Tabulka 5: Je podle vás důležitá spolupráce se školou?	39
Tabulka 6: Je podle Vás nezbytná dobrá komunikace s třídním učitelem vašeho dítěte?...	40
Tabulka 7: Myslíte si, že mohou mít žáci negativní postoj k integrovanému žákovi?...	41
Tabulka 8: Domníváte se, že škola, ve které studuje vaše dítě, nabízí dostatečnou podporu pro další rozvoj všech žáků?.....	42
Tabulka 9: Máte dostatek informací o inkluzi ve vzdělávání?	43
Tabulka 10: Jaké je vaše pohlaví	44
Tabulka 11: Jaký je váš věk	45
Tabulka 12: Jaké máte zkušenosti s asistentem pedagoga u vašeho dítěte?	46
Tabulka 13: Je podle vás inkluze ve vzdělávání pro žáky s SPU přínosná?	47
Tabulka 14: Je podle vás důležitá spolupráce s SPC?	48
Tabulka 15: Je podle vás důležitá spolupráce se školou?	49

Tabulka 16: Je podle vás důležitá spolupráce s výchovným poradcem?	50
Tabulka 17: Je podle vás nezbytná dobrá komunikace s třídním učitelem vašeho dítěte? ..	51
Tabulka 18: Myslíte si, že mohou mít žáci negativní postoj k integrovanému žákovi? .	52
Tabulka 19: Domníváte se, že škola, ve které studuje vaše dítě, nabízí dostatečnou podporu integrovaným žákům?	53
Tabulka 20: Máte dostatek informací o inkluzi ve vzdělávání?	54

Seznam grafů

Graf 1: Jaké je vaše pohlaví	35
Graf 2: Jaký je váš věk.....	36
Graf 3: Jaké máte zkušenosti s asistentem pedagoga ve třídě vašeho dítěte?.....	37
Graf 4: Je podle vás inkluze ve vzdělávání přínosná?	38
Graf 5: Je podle vás důležitá spolupráce se školou?.....	39
Graf 6: Je podle Vás nezbytná dobrá komunikace s třídním učitelem vašeho dítěte?....	40
Graf 7: Myslíte si, že mohou mít žáci negativní postoj k integrovanému žákovi?.....	41
Graf 8: Domníváte se, že škola, ve které studuje vaše dítě, nabízí dostatečnou podporu pro další rozvoj všech žáků?	42
Graf 9: Máte dostatek informací o inkluzi ve vzdělávání?	43
Graf 10: Jaké je vaše pohlaví	44
Graf 11: Jaký je váš věk.....	45
Graf 12: Jaké máte zkušenosti s asistentem pedagoga u vašeho dítěte?.....	46
Graf 13: Je podle vás inkluze ve vzdělávání pro žáky s SPU přínosná?	47
Graf 14: Je podle vás důležitá spolupráce s SPC?	48
Graf 15: Je podle vás důležitá spolupráce se školou?.....	49
Graf 16: Je podle vás důležitá spolupráce s výchovným poradcem?	50

Graf 17: Je podle vás nezbytná dobrá komunikace s třídním učitelem vašeho dítěte? ..	51
Graf 18: Myslíte si, že mohou mít žáci negativní postoj k integrovanému žákovi?.....	52
Graf 19: Domníváte se, že škola, ve které studuje vaše dítě, nabízí dostatečnou podporu integrovaným žákům?	53
Graf 20: Máte dostatek informací o inkluzi ve vzdělávání?	54

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník pro rodiče a rodinné příslušníky tělesně postiženého žáka.....I

Příloha B – Dotazník pro rodiče a rodinné příslušníky intaktních žáků..... III

**Příloha A – Dotazník pro rodiče a rodinné příslušníky tělesně
postíženého žáka**

1) Jaké je vaše pohlaví?

- a) muž
- b) žena

2) Jaký je váš věk?

- a) 20–30 let
- b) 31–40 let
- c) 41–50 let
- d) více než 50 let

3) Jaké máte zkušenosti s asistentem pedagoga u vašeho dítěte?

- a) dobré
- b) špatné
- c) zatím nevím

4) Je podle vás inkluze ve vzdělávání pro žáky s SPU přínosná?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

5) Je podle Vás důležitá spolupráce s SPC?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

6) Je podle Vás důležitá spolupráce se školou?

- a) ano
- b) ne

7) Je podle Vás důležitá spolupráce s výchovným poradcem?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

8) Je podle Vás nezbytná dobrá komunikace s třídním učitelem vašeho dítěte?

- a) ano
- b) ne

9) Myslíte si, že mohou mít žáci negativní postoj k integrovanému žákovi?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

10) Domníváte se, že škola, ve které studuje vaše dítě, nabízí dostatečnou podporu integrovaným žákům?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

11) Máte dostatek informací o inkluzi ve vzdělávání?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

Příloha B – Dotazník pro rodiče a rodinné příslušníky intaktních žáků

1) Jaké je vaše pohlaví?

- a) muž
- b) žena

2) Jaký je váš věk?

- a) 20–30 let
- b) 31–40 let
- c) 41–50 let
- d) více než 50 let

3) Jaké máte zkušenosti s asistentem pedagoga ve třídě vašeho dítěte?

- a) dobré
- b) špatné
- c) zatím nevím

4) Je podle vás inkluze ve vzdělávání přínosná?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

5) Je podle Vás důležitá spolupráce rodičů se školou?

- a) ano
- b) ne

6) Je podle Vás nezbytná dobrá komunikace s třídním učitelem vašeho dítěte?

- a) ano
- b) ne

7) Myslíte si, že mohou mít žáci negativní postoj k integrovanému žákovi?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

8) Domníváte se, že škola, kde studuje vaše dítě, nabízí dostatečnou podporu pro další rozvoj všech žáků?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

9) Máte dostatek informací o inkluzi ve vzdělávání?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Linda Stehlíková

Obor: 7506R002 – Speciální pedagogika – vychovatelství (Bc. SPPGV)

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Asistent pedagoga jako podpora v inkluzivním prostředí SŠ u žáků s tělesným postižením

Rok: 2022

Počet stran textu bez příloh: 50

Celkový počet stran příloh: 4

Počet titulů českých použitých zdrojů: 6

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 7

Vedoucí práce: PhDr. Dušana Chrzová, Ph.D.